

VERK

BILDMUSEET

VERKSAMHETS-
BERÄTTELSE 2021

SAM-

HET /

B / 40 Å R

2021

INNEHÅLL /

03	FÖRORD
05	UTSTÄLLNINGAR
10	PROGRAMVERKSAMHET
13	PEDAGOGISK VERKSAMHET
17	UTSTÄLLNINGAR PÅ TURNÉ
18	PUBLIKATIONER
19	BILDMUSEET 40 ÅR
20	UMARTS
21	PROJEKT
22	IASPIS
23	MEDIA
25	ÖPPETTIDER / BESÖKSSTATISTIK
26	EKONOMI / RÄDGIVANDE GRUPP
27	PERSONAL
28	UTSTÄLLNINGAR 2021 / FULLSTÄNDIGT PROGRAM
35	PROGRAMVERKSAMHET 2021 / FULLSTÄNDIGT PROGRAM
41	PRESSKLIPP I URVAL

Framsida: Zanele Muholi, *Ntozakhe II*,
Parktown, 2016 © Zanele Muholi.
Courtesy of the Artist and Stevenson,
Cape Town/Johannesburg/Amsterdam
and Yancey Richardson, New York.

2021 fyllde Bildmuseet 40 år. Ett jubileum som vi firade genom att bjuda in ett antal personer att svara på frågan *Vad ska vi med konsten till?* De medverkande i detta digitala jubileumsevenemang var med några få undantag konstnärer och curatorer som alla utgör en del av Bildmuseets historia. Frågan om konstens betydelse i våra liv och i vårt samhälle är ständigt aktuell men den har ställts på sin spets under pandemin då kulturlivet drabbats av nedstängningar.

Bildmuseet var stängt från mitten av november 2020 till mitten av maj 2021 på grund av smittspridningen. Vi valde då att erbjuda vår publik att besöka oss digitalt för att kunna ta del av utställningar, visningar, programverksamhet och pedagogik. Vår medvetna och strategiska satsning på digital tillgänglighet innebar ett enormt kompetenslyft för Bildmuseets personal. Initiativet placerade oss också i framkant nationellt. En annan positiv effekt var att vi fick digitala besökare inte bara från hela Sverige utan från hela världen. Våren 2021 avtog pandemin och nya rekommendationer infördes vilket gjorde att vi kunde öppna Bildmuseet för fysiska besök i mitten av maj. Vi öppnade i samband med Konsthögskolans examensutställning - vilket var glädjande då 2020 års utställning hade ställts in till följd av pandemin. Vi fortsatte dock med live-streamade vernissager och publika program fram till slutet av november på grund av rådande restriktioner.

2021 visade vi tolv utställningar varav nio öppnade under året. Av de många angelägna utställningarna vill jag särskilt lyfta fram *Zanele Muholi*, den sydafrikanska fotografens mest omfattande utställning någonsin som en av årets viktigaste och resultatet av vårt samarbete med Tate Modern i London.

Ett annat betydande konstnärskap som Bildmuseet presenterade under året var Naeem Mohaiemen och hans verk *Jole Dobe Na (De som inte drunknar)* som hade Europapremiär på Bildmuseet i februari 2021 och som kan ses som en kommentar till pandemin. Filmverket gestaltar hur de som gått bort lever vidare i de anhörigas minne och medvetande, ett verk som inte lämnade någon oberörd. En annan aktuell utställning var *Architectures of Transition* där arkitekturens klimat- och hållbarhetsutmaningar behandlades utifrån nordiska exempel. En milstolpe 2021 var annars att vi för första gången turnerade en utställning till Stockholm - vår utställning med konstnären Carl Johan De Geers textila arbeten, *Den stora missuppfattningen*, öppnade på Thielska Galleriet i oktober.

Under 2021 bjöd vi på 29 publika programpunkter varav merparten var digitala. Vår pedagogiska verksamhet påverkades av pandemin då skolprogram, öppen bildförskola och babyvisning inte kunde genomföras. I stället erbjöd vi digitala workshoppar och digitala skolprogram. Bildmuseets synlighet i media under året har påverkats negativt till följd av pandemin då konstnärer, journalister och konstkritiker inte kunnat besöka oss i samma utsträckning som tidigare. Störst uppmärksamhet i svenska medier fick Zanele Muholis utställning och arkitekturutställningen medan Naeem Mohaiemens utställning recenserades av internationella konstkritiker.

2021 har varit ett utmanande år men det finns saker att glädjas över. Positivt är att *Umeå centrum för arkitektur, design och konst (UmArts)* har startat med satsningar som projektutlysningar, konferenser och tematiska arbetsgrupper och nästa år kommer också ett antal internationella postdok-tjänster att utannonseras. Det vi är allra mest stolta över 2021 är att Bildmuseet - pandemin till trots - har lyckats leverera ett utställningsprogram av allra högsta kvalitet och relevans. Våra besökare strömmade till Bildmuseet när vi kunde öppna igen och när vi körde igång våra lunchvisningar som vanligt. Det visar att vår publik uppskattar att möta konsten på plats i Bildmuseet och att samtala om konsten tillsammans med en kunnig museivärd. Detta är också ett kvitto på att konsten fyller en viktig roll i människors liv och att vår verksamhet svarar mot behoven i vår samtid.

Museichef
Katarina Pierre

2021 bjöd på sammanlagt tolv utställningar varav nio öppnade under året. 2021 inleddes dock med en period av nedstängning då vi tvingats stänga i mitten av november 2020 till följd av covid-pandemin. I stället för att riva upp utställningsprogrammet ännu en gång beslutade vi att fullfölja det program vi lagt och satsa på ett digitalt öppethållande. Det innebar att besökare kunde få digitala guidade visningar av våra utställningar varje heltimme under Bildmuseets öppettider utan kostnad, och att all programverksamhet live-streamades. Initiativet var mycket uppskattat av besökare i Umeå, andra delar av Sverige och avlägsna delar av världen. Det digitala erbjudandet pågick fram till mitten av maj då det var möjligt att öppna Bildmuseet för fysiska besök igen.

Vid årets början fanns tre utställningar på plats. Det var utställningar som hade förlängts med flera månader för att ge en live-publik chansen att besöka dem mellan covid-stängningarna. En av dessa var den retrospektiva separatutställningen *Faith Ringgold* som visades på plan tre. Den visuellt slående utställningen blickade tillbaka på konstnärens rika produktion av målningar, grafik och textila arbeten med motiv från nordamerikansk medborgarrättsrörelse och Harlem renaissance, liksom samtida och självbiografiska referenser. Ett starkt konstnärskap som utmanat orättvisor och gestaltat afroamerikansk identitet under fem årtionden och som under Black Lives Matter-rörelsen fått förnyad aktualitet. Utställningen var helt rätt i tiden och mycket uppskattad. Som en följd av pandemin fick den dock inte riktigt den uppmärksamhet den förtjänade.

Parallellt presenterades *Heirloom* av konstnären Larissa Sansour på plan fem. Hela utställningssalen hade omformats till en mörk och sluten värld, en inscenättning där verkets två delar visades: ett filmverk och en skulptural installation. Filmverket *In Vitro*, en svartvit science fiction-film, skildrar ett dystopiskt framtidsscenario där jorden drabbats av ekologisk kollaps och människor tvingas leva under jord i en övergiven kärnkraftsreaktor. I filmen samtalar två kvinnliga forskare om hur berättelser och trauman förs vidare över generationer och hur människors liv formas av dessa minnen och arvegods. Verkets andra del var ett nära fem meter högt klot, *Monument for Lost Time*. Den monumentala skulpturen påminde om sorg och förlust och var samtidigt hotfull, likt ett svart hål som utplånade allt ljus. Verket *Heirloom* skapades av den danskpalestinska konstnären Larissa Sansour för den danska paviljongen på Venedigbiennalen 2019.

Den tredje utställningen vid årets början var *Markkontroll*, en tematisk utställning med fokus på mötet mellan växter, politik och historia. Hur kan vi se spår av kolonialism, globalisering och internationell handel i växtlighet, språk och kunskapssystem? Utställningens verk pekade på växters förflyttningar mellan olika kontinenter, växter som objekt för kapitalistiska intressen samt förlusten av ursprungliga växtnamn och växtkunskap som en följd av kolonialism och ett mer systematiskt namngivande och klassificerande i Linnés tradition. Utställningen visades på plan sex och fyra, där de mest visuellt framträdande verken var Gerd Aurells monumentala blå väggmålning; ett porträtt av en skogsmark som besprutats med växtgiftet hormoslyr och Céline Condorellis installation *Corps à Corps* som samtidigt är en sittplats, en skulptur och en möbel för växtdekoration. I utställningen medverkade totalt sex konstnärer: Maria Thereza Alves, Gerd Aurell, Hanan Benammar, Céline Condorelli, Suzanne Husky och

Mónica de Miranda. Utställningen curaterades i samarbete med den Frankrike-baserade frilanscuratorn Clelia Coussonnet.

Årets första vernissage ägde rum den 20 februari då vi öppnade utställningen *Naeem Mohaiemen / Jole Dobe Na*. Det var en digital vernissage eftersom vi hade coronastängt. Utställningen kunde senare under våren möta sin publik när Bildmuseet öppnade igen. Nyckelverket i utställningens var Naeem Mohaiemens film *Jole Dobe Na (De som inte drunknar)* som skapats på uppdrag av Yokohama-triennalen och Bildmuseet, ett verk som här fick sin Europapremiär. I filmen som är inspelad i en magnifik, övergiven sjukhusbyggnad i Kolkata, Indien, har arkitekturen en framträdande roll och utgör fond för en berättelse om sorg och saknad. Genom drömlika tillbakablickar och minnesbilder gestaltar filmen hur en människa efter sin död lever vidare i de efterlevandes minne och medvetande. Verket fick en extra dimension och aktualitet i och med den pågående pandemin och berörde många besökare.

Jole Dobe Na (De som inte drunknar) presenterades tillsammans med flera av Mohaiemens tidigare verk som kretsar kring minne, fotografi och historia, som *Rankin Street, 1953*, *I Have Killed* och *Baksho Rohoshyo (Chobi, Tumi Car)*. Lågmälda, konceptuella verk med ett personligt tilltal som tar sin utgångspunkt i Bangladeshs konfliktfyllda förflutna; verk som pekar på hur den enskilda individens och familjens historia är nära sammanflätad med den globala politiska historien. Utställningen visades på plan tre, med det nya filmverket presenterat i en vit kub mitt i salen, och med skulpturer, installationer och väggverk placerade runt om.

Utställningen fortsatte på våning noll med *Two Meetings and a Funeral*, ett av Mohaiemens allra främsta verk. Det tre-kanaliga filmverket som presenterades i en omsorgsfullt utformad black box handlar om geopolitiken under kalla kriget, den alliansfria rörelsens uppgång och fall och Bangladeshs födelse som nation. Även här har arkitekturen en betydelsefull roll genom att filmen kretsar kring de byggnader där politiskt avgörande möten och förhandlingar ägt rum.

Kom dagen, kom natten av Åsa Lind och Emma Virke utsågs till 2020 års bästa svenska bilderbok och belönades med den nationella utmärkelsen Snöbollen. En utställning med bilder ur vinnarboken öppnades i mitten av mars, i samband med prisutdelningen under Littfest som detta år var helt digital. Boken i drag-spelsformat är en bildberättelse om en sensommardag på landet, om att släppa taget och att längta till nästa sommar.

Den 24 april öppnade utställningen *Peter Öhrnell / Målningar*. Peter Öhrnell som tidigare har varit verksam i Umeå, där han förutom egen konstnärlig praktik bland annat undervisat på Konsthögskolan och Designhögskolan, är en mycket skicklig kolorist. I akryl på duk med närmast abstrakta färgtytor, balanserar han strukturer och former. Hans målningar är fantasieggande och öppnar för tolkningar; man anar naturlandskap, moln, bergveckningar, snöhögar, växtlighet som möter tak, fasader och interiörer. Utställningen presenterade målningar tillkomna mellan 2018 och 2021, verk som kom till sin fulla rätt i det ljusa projektrummet på plan fyra.

Den 13 maj, i samband med *Ovanliga tider / Konsthögskolans masterutställning*, blev det äntligen möjligt att öppna Bildmuseet för fysiska besök igen. I den traditionsenliga examensutställningen som detta år visades på plan fyra och sex deltog konsthögskolestudenterna: Rakel Bergman Fröberg, Tekla Bergman Fröberg, Hannah Brännström, Joel Danielsson & Louise Öhman, André Fischer, Mrah Gazi, Erica Giacomazzi, Emma Hjelm, Judit Kristensen, Yuri Rusinov (Georgios Lazaridis), Per Nenzelius, Charlotte Ostritsch, Jonatan Pihlgren och Sandra Wasara-Hammare. Det var en mycket spännande utställning med imponerande verkshöjd och utvecklade konstnärliga uttryck. Det var glädjande att Konsthögskolans masterutställning gick att genomföra detta år, då 2020 års examensutställning inte kunnat installeras på Bildmuseet och fick lov att genomföras helt digitalt till följd av pandemin.

I mitten av juni arrangerade vi en digital sommarvernissage av utställningarna *Zineb Sedira / Standing Here Wondering Which Way to Go* och *Architectures of Transition*. Den förstnämnda, en separatutställning med Zineb Sedira, var ett kärt återseende; Bildmuseet presenterade redan 2010 en uppskattad retrospektiv med konstnären. Denna gång låg fokus på Sediras nya arbeten och hennes intresse för kultur och motstånd med kulturfestivalen Pan-African Festival i Alger 1969 i fokus.

Utställningen, som visades på plan fem bestod av flera olika delar. Den mest iögonfallande var *Way of Life*, där konstnärens eget vardagsrum i Brixton, London, återskapats med originalmöbler, böcker, affischer, tavlor och inredningsdetaljer. Besökare kunde slå sig ned i soffan, lyssna på musik och förkovra sig i böcker och material som Sedira samlat på sig under sitt liv. Det återskapade vardagsrummet i skala 1:1 placerat diagonalt i utställningssalens mitt förde tankarna till en teaterscenografi med stöttorna i trä redovisade på rummets utsidor. Väggarna i utställningssalen var målade i en skarpt gul, respektive grön, nyans. På de färgstarka väggarna visades *For a Brief Moment the World Was on Fire...*, ett collage av skivomslag, fotografier, föremål och affischer från kulturella och politiska radikala rörelser under 1960- och 1970-talet, som medborgarrättsrörelser och befrielserörelser.

Här ingick också ett filmverk, *mise-en-scène*, där Sedira utgått från kasserade filmrullar, sargade rester av den blomstrande filmindustrin i Alger vid denna tid. Som helhet var utställningen *Standing Here Wondering Which Way to Go* ett återbesök i en epok som präglades av solidaritet och internationellt engagemang samtidigt som titeln väckte frågor om framtiden. Zineb Sedira som är född i Frankrike har bjudits in att representera Frankrike vid 2022 års Venedigbiennal.

Den andra sommarutställningen, *Architectures of Transition*, presenterade projekt som representerar ett skifte inom vår tids arkitektur och ställde frågor: vad innebär de allt starkare kraven på klimataktion för arkitekturen och vilka är de praktiska och estetiska effekterna? Hur kan arkitektur bidra i övergången mot ett nytt ekologiskt paradigm? *Architectures of Transition* presenterade exempel på innovativa lösningar, nya materialval och alternativa sätt att utforma arkitektur och stadsrum. Utställningen som visades högst upp i Bildmuseet, i den ljusa salen på plan sex, förmedlade dessa nya idéer genom modeller, renderingar,

filmer, fotografier, texter och intervjuer. I utställningen medverkade följande nordiska arkitekter och arkitektbyråer: 3XN (Danmark), Anders Berensson Architects (Sverige), Belatchew Arkitekter (Sverige), CITA (Danmark), Framlab (Norge), HappySpace (Sverige), Lundén Architecture Company (Finland) och Norell/Rodhe (Sverige). *Architectures of Transition* är ett led i Bildmuseets ambition att lyfta fram utmaningarna och utvecklingen inom arkitektur- och designfältet, och kan ses som en pendang till utställningen *Design Matters* som vi visade 2019-2020. *Architectures of Transition* curaterades i samarbete med Pedro Gadanho, arkitekturhistoriker, forskare och frilanscurator baserad i Portugal.

Med sommarens alla utställningar på plats var det intressant att konstatera att arkitekturtemat gick igen i fyra av dem. Trots att det inte är ett medvetet val så är detta något vi ofta upplever; att det finns gemensamma beröringspunkter mellan de utställningar som visas parallellt, vilket inspirerar och bidrar med ytterligare perspektiv.

Eftersom restriktionerna för publika arrangemang fanns kvar långt in på hösten, beslutade vi att förlänga visningen av Naeem Mohaiemens videoverk *Two Meetings and a Funeral* i flexhallen fram till sista januari 2022, detta för att göra det möjligt för en större publik att se den.

Höstens första digitala vernissage ägde rum i mitten av oktober då vi öppnade *Bouchra Khalili / Stories Within Stories*. I konstnären Bouchra Khalilis filmverk står det muntliga berättandet i fokus. I hennes utställning mötte vi människor som delade med sig av sina erfarenheter av att befinna sig i exil och som talade om medborgarskap, tillhörighet, språk och identitet. Utställningen tog också upp frågan om motstånd, hur man på gräsrotsnivå organiserat sig för att åstadkomma ett bättre samhälle och hur individer och grupper agerat solidariskt för att lyfta andra gruppers kamp. Salen på plan tre var mörklagd, väggarna målade i en mörkröd nyans och golvet täckt av en mörkgrå matta. Diagonalt över salen hade en hög vägg byggts upp, vilket skapade en tydlig rumsindelning. På ömse sidor om denna vägg projicerades de två videoverken *Twenty-Two Hours* och *The Tempest Society* i stort format, båda med ljud ut i salen. Det förstnämnda berättar historien om den franske poeten och dramatikern Jean Genets resa till USA 1970 för att stödja de Svarta pantrarna sak. Det andra verket som tar avstamp i Grekland lyfter frågor om tillhörighet, ojämlikhet och solidaritet i dagens Europa. På monitorer placerade på specialbyggda podier längs salens väggar, visades fyra äldre filmverk: de tre filmerna ur *The Speeches Series* och filmen *The Typographer*. Det fotografiska verket *A Small Suitcase* och publikationen *The Radical Ally* presenterades på vägg upplysta av diskreta spotlights. Den mörka salen, den varma röda färgen på väggarna tillsammans med ljuset och rösterna från de projicerade filmverken skapade en koncentrerad, avskild och laddad stämning i utställningsrummet.

Sista helgen i november var det dags för årets första vernissage på plats i sal med publik. I projektrummet öppnade utställningen *Minnen från tajgan* med skulptur och fotografi av konstnären Iwo Myrin. Här presenterade han bronsavgjutningar och hålkamerafotografier av svampar, barr och mossor. Konstnärens kamera är

den enklast tänkbara: en låda med hål på ena kortsidan och ljuskänslig film i den andra. De landskap som framträder på de korniga svartvita fotografierna för tanken till drömda eller magiska världar. De är tagna vid Kolbäcken i Umeå på 1990-talet när Myrin studerade på Konsthögskolan. Den gjutmetod han använder är en variant av cire perdue-teknik där naturen själv är originalet. Bronsen i luft- och gjutkanaler har lämnats kvar som del av skulpturerna, som rotsystem och stöttor som bär upp utsnittet av natur. Skulpturerna på podier och fotografierna uppnådde på vägg skapade tillsammans en poetisk installation i projektrummet.

Utställningssalen på plan fem dedikerades till Zanele Muholi. Den sydafrikanska visuella aktivisten är en av samtidens mest uppmärksammade fotografer. Utställningen, som är den mest omfattande presentationen av Muholis arbete någonsin, lyfte fram hans arbete från tidigt 2000-tal fram till dag. I vackra och drabbande bilder skildrades livet för svarta hbtqi-personer i Sydafrika. Här fanns ögonblick av kärlek och intimitet som i fotoserien *Being* men också starka porträtt av människor som utsatts för hatbrott och riskerar livet för att kunna leva autentiskt trots förtryck och diskriminering, som i *Only Half the Picture*.

I *Somnyama Ngonyama [Hylla den mörka lejoninnan]* vänder Muholi kameran mot sig själv. Med familjehistorien som utgångspunkt och referenser till hur den svarta kroppen har avbildats genom tiderna iscensätter Muholi sig själv, om och om igen. *Faces and Phases* är ett kollektivt porträtt som hyllar, minns och dokumenterar svarta lesbiskas, transpersoners och icke-genuskonforma personers liv. Serien omfattar idag över 500 porträtt. Förutom Muholis fotografier innehöll utställningen också videointervjuer: vittnesmål från hbtqi-personer och aktivister som gav fördjupad kunskap. Utställningens olika kapitel svarade mot en färgsättning i grå nyanser i de rum som skapats med rumsavdelande väggar. Flera av de anslående självporträtten från serien *Somnyama Ngonyama* presenterades som fyra meter höga tapeter i utställningen. Ett av dessa porträtt var också det första som mötte besökare vid stora hissens entré. Två av de monumentala självporträtten kunde ses utifrån, i glaspartiet mot strandpromenaden och i det norra fönstret på plan fem.

Utställningen *Zanele Muholi* producerades av Tate Modern London i samarbete med Bildmuseet, Gropius Bau i Berlin och Maison Européenne de la Photographie i Paris. Att denna utställning presenterades just under jubileumsåret 2021 var ett medvetet val för att uppmärksamma Bildmuseets mångåriga samarbete med sydafrikanska konstnärer, fotografer och konstinstitutioner.

Sammantaget bjöd utställningsåret 2021 på en rad starka konstnärskap och aktuella teman, detta trots pandemi och nedstängningar. När vi öppnade dörarna till Bildmuseet i mitten av maj fanns det en längtan hos publiken efter att kunna möta konsten fysiskt igen. Pandemin har vässat vår digitala kompetens och även om vi nu ska fokusera på de människor som kommer till Bildmuseet har vi tillägnat oss nya sätt att kommunicera och att nå en ny publik med våra utställningar.

Bildmuseets publika programarrangemang utgör en betydelsefull del i verksamheten. Visningar, föreläsningar, konstnärspresentationer, workshops, performance, konserter, filmvisningar och seminarier fördjupar kunskapen och öppnar för samtal och debatt kring de teman och frågor som utställningarna berör. Programverksamheten under 2021 var direkt knuten till aktuella utställningar och liksom under 2020, erbjöds större delen av arrangemangen digitalt. Flera programpunkter spelades in i förväg och sändes på utannonserade tider. Det digitala utbudet blev nu ännu mer tillgängligt genom att vi började texta det både på svenska och engelska. Totalt genomfördes 29 evenemang. Av dessa var 22 digitala och tillgängliga från Bildmuseets webbplats där de också fanns kvar under en tid. Utöver programarrangemangen gav museivärdar, pedagoger och intendenten ett stort antal visningar och presentationer via digitala sändningar och på sociala medier.

Vårens programverksamhet inleddes med forskarsamtal och konstnärspresentationer som anknöt till utställningen *Markkontroll*. Museiintendent Sofia Johansson samtalade med Lars Östlund, professor i skogshistoria vid Sveriges lantbruksuniversitet och Lars-Erik Edlund, professor i nordiska språk vid Umeå universitet om *Skogsbruk och hormoslyr* (31 januari). Konstnären Suzanne Husky berättade om de verk hon visade i utställningen i samtal med curatorerna Sofia Johansson och Clelia Coussonnet (7 februari). Lördag 20 februari genomfördes årets första vernissage då utställningen *Naeem Mohaiemen / Jole Dobe Na* öppnades. Museichef Katarina Pierre ledde ett samtal med konstnären Naeem Mohaiemen via video-länk från New York, och i anslutning till vernissagen hade hans nya film *Jole Dobe Na* Europapremiär på Bildmuseets webbplats under ett dygn. Sista söndagen i februari sändes ett samtal om *Minne, sorg och medvetande* där Katarina Pierre och Lars Nyberg, minnesforskare och professor i neurovetenskap vid Umeå universitet, talade om hur vi minns människor och händelser i våra liv med utgångspunkt i Naeem Mohaiemens utställning.

Utställningen *Årets svenska bilderbok / Kom dagen, kom natten* invigdes 20 mars genom ett digitalsänt samtal mellan illustratören Emma Virke, författaren Åsa Lind och museiintendent Brita Täljedal. 10-11 april var sista helgen för den dansk-palestinska konstnären Larissa Sansours utställning *Heirloom* och videoverket *In Vitro*. För att tillgängliggöra denna utställning, som endast kunnat ses av en begränsad publik, streamades videoverket under två dagar på Bildmuseets hemsida.

24 april hade en utställning med målningar av konstnären Peter Öhrnell vernissage. Konstnären presenterade sin utställning i samtal med museiintendent Brita Täljedal. Vårens vernissager förlades till lördagar. Därefter fanns de tillgängliga på Bildmuseets webbplats.

Detta år, till skillnad från förra året, installerades Konsthögskolans masterutställning på plats på Bildmuseet för att studenterna åtminstone skulle kunna fotodokumentera och examineras i en fysisk utställning. Vernissagen 8 maj var digital men en vecka senare kunde Bildmuseet öppna igen och utställningen

kunde besökas på plats under tio dagar. Utställningens titel *Ovanliga tider* refererade till ett år av pandemi och isolering vilket också avspeglades i flera av verken. Studenterna presenterade sina verk i korta filmade intervjuer som visades i anslutning till utställningen och i Bildmuseets sociala medier under utställningsperioden.

Lördag 19 juni invigdes två nya utställningar inför sommaren med en digital vernissage: *Architectures of Transition* och den Londonbaserade konstnären Zineb Sediras separatutställning *Standing Here Wondering Which Way to Go*. Museichef Katarina Pierre hälsade välkommen. Zineb Sedira medverkade i ett samtal med museiintendent Brita Täljedal, och museiintendent Anders Jansson presenterade *Architectures of Transition* i ett samtal med curatören Pedro Gadanho. Både Zineb Sedira och Pedro Gadanho medverkade via videolänk.

I början av hösten visades William Kleins film *The Pan-African Festival of Algiers*, 1969, i anslutning till Zineb Sediras utställning. I ett samtal med museichef Katarina Pierre berättade konstnären om hedersuppdraget att representera Frankrike på Venedigbiennalen 2022 och om vägen dit. Söndag 16 oktober invigdes utställningen *Bouchra Khalili / Stories Within Stories* genom ett digitalsänt samtal mellan konstnären Bouchra Khalili och museiintendent Sofia Johansson.

Årets största och mest påkostade programsatsning *Bildmuseet 40 år / Vad ska vi med konsten till?* ägde rum under tre dagar i slutet av oktober. Till detta digitala forum hade vi bjudit in konstnärer, curatorer, forskare, författare, dramatiker och musiker att dela med sig av sina personliga reflektioner kring frågan *Vad ska vi med konsten till?* Museichef Katarina Pierre hälsade välkommen och inledde programmet. De inbjudna medverkande var: konstnären Katarina Pirak Sikku, Jokkmokk; professor Gavin Butt, Newcastle; dramatikern och skribenten Stina Oscarson, Stockholm; konstnären och filmaren John Akomfrah, London; fotografen Cedric Nunn, Mangethe; curator och författare Maria Lind, Moskva; musikerna Sofia Jannok, Umeå och Dennis Lyxzén, Vännäs; curator Tone Olaf Nielsen, Köpenhamn; konstnären Jumana Emil Abboud, Jerusalem; konstnären Mats Calderborg, Järnasklubb; professor och rektor Lars Strannegård, Stockholm; konstnären Grada Kilomba, Berlin; curator och konsthallschef Antonia Alampi, Berlin; konstnären Naeem Mohaiemen, New York.

Den 6 november kunde vi äntligen inbjudna till årets första programevent för en fysisk publik i museet, då dansverket *One, One, One* av koreografen Ioannis Mandafounis framfördes av dansare från Norrdans. Denna dansperformance, där dansare interagerade med besökarna på olika platser i Bildmuseet, arrangerades i samarbete med Umeå teaterförening. De digitalt förmedlade evenemangen blev färre i och med att vi nu kunde ta emot publik på plats. Möjligheten att boka en digital visning finns dock kvar. Den är särskilt uppskattad av besökare som befinner sig på långt avstånd från Umeå.

Med anledning av utställningen *Architectures of Transition* besökte arkitekten Anders Berensson Bildmuseet 21 november och samtalade med museiintenden-

dent Anders Jansson om hur cirkulär design i arkitekturen kan vara en väg till mer hållbara livsmiljöer. Årets första vernissage med publik på plats ägde rum lördag 27 november. Bildmuseet öppnade två nya utställningar: *Zanele Muholi* och *Iwo Myrin / Minnen från tajgan*. Museiintendent Anders Jansson hälsade välkommen. Curator Yasufumi Nakamori, Tate Modern, gav en presentation av Zanele Muholis utställning. Konstnären Iwo Myrin presenterade sin utställning *Minnen från tajgan* i samtal med museiintendent Brita Täljedal.

Söndag 28 november gästades Bildmuseet av Umeå Europeiska Filmfestival och visade film i flexhallen för ett begränsat antal besökare. I programmet visades Clara Bodens kortfilm *Först här*, dokumentärfilmen *Aasivissuit* av Jasper Coppes och tio kortfilmer under rubriken *Queer Moving History*, om queerpolitisk kamp och priderörelsens historia i Sverige, från 1979 till idag. Konstnären Gunilla Samberg delade ut det nya dokumentärfilmspriset *Rödspoven*. I samarbete med Umeå Europeiska Filmfestival.

Årets programverksamhet avslutades med en välbesökt design-julmarknad 11 december, där studenter från konst-, design- och arkitekt högskolan sålde egna alster. I samarbete med Pilgatans julmarknad.

VISNINGAR OCH
STUDIEBESÖK

Under våren erbjöd Bildmuseet digitala visningar gratis, en gång i timmen varje dag. Besökare från hela Sverige och även andra delar av världen tog del av dessa uppskattade utställningspresentationer, som genomfördes vid 86 tillfällen. Från och med 6 oktober kunde vi åter bjuda in till visningar på plats i huset. Visningar erbjöds alla dagar under museets öppethållande, onsdag-söndag kl 13.00. Visning på engelska gavs lördagar från 9 oktober. Familjevisningar sändes digitalt. Efter 6 oktober tog Bildmuseet emot 18 bokade vuxengrupper som fick visning av utställningar på plats i museet, och genomförde 42 lunchvisningar.

ÖPPEN BILDVERKSTAD

Drop-inverksamheten i Bildmuseets öppna bildverkstad på lördagar och söndagar pausades detta år. I bildverkstaden och på hemsidan kunde besökarna i stället hitta inspirationsmaterial och tips på idéer för eget skapande hemma.

Teman i bildverkstaden 2021

Sommarens tema var kopplat till utställningen *Zineb Sedira / Standing Here Wondering Which Way to Go*. Rummet inreddes med möbler som lånats från en secondhandaffär, för att påminna om en hemmiljö i respons till utställningen. Där fanns frågor och citat som kunde fungera som utgångspunkt för diskussion och funderingar.

Inför höstlovet, i oktober, bytte vi tema i bildverkstaden. En obemannad verkstad för lovlediga utgick från utställningen *Architectures of Transition*. Där fanns förslag på kreativa uppgifter med inspiration från projekt som presenterades i utställningen kring innovativa arkitektoniska lösningar, nya materialval och alternativa sätt att utforma byggnader och stadsrum. Den pedagogiska handledningen *Upptäcktsfärden* gav ingångar till Bildmuseets pågående utställningar. Vi satsade också digitalt och delade med oss av vårt inspirationsmaterial via Facebook och Instagram.

ÖPPEN BILDFÖRSKOLA

Verksamheten öppen bildförskola pausades våren 2021 och startade igen under senhösten. Tre fredagar i november erbjöd vi bildförskola för föräldralediga med små barn. I stället för drop-in kunde besökarna nu förboka sina platser. Den populära verksamheten besöktes av 75 barn och vuxna. Öppen bildförskola leddes av konstnären Maria Sundström och konstpedagogen Ebba Lindberg.

Vid två tillfällen gav Maria Sundström webbföreläsningen *Öppen bildförskola - om konst och skapande för barn 0-6 år* (16 april och 8 oktober). Föreläsningen lockade deltagare från hela landet.

BABYVISNING MED MÅLERI

Under hösten anordnades babyvisning och babymåleri med ätbar färg vid två tillfällen, som båda var fullbokade. Aktiviteten leddes av Maria Sundström. Hon gav också webbföreläsningen *Babyvisning med måleri och om att visa konst för de allra yngsta besökarna 4-15 månader* vid tre tillfällen: 25 februari, 9 september och 23 september.

SKOLPROGRAM

2021 tog Bildmuseet emot 50 bokade grupper från förskolor, grundskolor och gymnasier samt grupper av universitetsstudenter, vuxenstuderande och lärare. Totalt 868 elever/studenter, alla besök var digitala. Skolprogrammen bestod av visning av en pågående utställning och workshopaktiviteter. Lärarna erbjöds också ett arbetsmaterial med tips på samtalsfrågor och skapande övningar med inspiration från teman och tekniker i utställningarna, som kunde användas efter skolprogrammet.

Markkontroll

12 januari - 12 mars

Vi inspirerades av utställningen *Markkontroll* och etnobotanik, det vetenskapliga studiet av förhållandet mellan människor och växter. Eleverna fick i uppgift att utifrån en bild av ett frö fantisera om hur växten ur fröet skulle se ut och hur växten skulle kunna användas av människan på ett hållbart sätt. Det pedagogiska materialet innehöll bilder av olika fröer och ett formulär med frågor och samtalsämnen om växters plats i historien, i politiken och i det ekologiska systemet. På Bildmuseets Facebook-sida fanns även en instruktionsvideo om hur eleverna kunde bygga egna växter av enkla material.

Årets svenska bilderbok / Kom dagen, kom natten

22 mars - 4 juni

Bilderboken *Kom dagen, kom natten* av Åsa Lind och Emma Virke var utgångspunkt för skolprogrammet som erbjöds digitalt för skolor och förskolor. I programmet fick eleverna utforska berättelsen med olika sinnen. Konstpedagogerna dramatiserade och barnen interagerade. Varje grupp hade fått boken i förväg och läst den inför det digitala utställningsbesöket. Lärarna fick också ett utskick med tips på kreativt skapande med inspiration från utställningen och boken.

Zineb Sedira / Standing Here Wondering Which Way to Go

21 september - 22 oktober

I början av hösten låg fokus på utställningen *Standing Here Wondering Which Way to Go*. Skolprogrammet bestod av en digital visning och samtal. Inför museibesöket hade lärarna ombetts samla in textrader som eleverna fått välja från olika låtar. Textraderna sattes samman till dikter och lästes upp efter visningen. Lärarna erbjöds även ett pedagogiskt material med förslag på skapande uppgifter och samtalsämnen för fördjupning efter besöket.

Architectures of Transition

9 november 2021 - 1 april 2022

Under senhösten utgick vi från utställningen *Architectures of Transition*. Skolprogrammet bestod av en digital visning och samtal om hur nya sätt att utforma byggnader och stadsrum kan bidra till ett mer hållbart samhälle. Lärarna erbjöds ett skriftligt material med tips på skapande uppgifter och samtalsfrågor.

KONSTPEDAGOGISKA PROJEKT

Projekt med Midgårdsskolan

Våren 2021 ledde Bildmuseets konstpedagoger Karin Jonsson och Denise Mångsén ett projekt med elever i årskurs 3 *Bild- och form*, från Midgårdsskolan i Umeå. Utgångspunkt för projektet var utställningen *Markkontroll*. Eleverna besökte Bildmuseet digitalt vid två tillfällen då de fick en visning och medverkade i en workshop med övningar i att se och interagera med konst som de har i sin närhet. De fördjupade sig i teman som utställningen behandlade och tekniker som fanns representerade, för att sedan skapa egna arbeten i dialog med konstverken. Projektet avslutades med en utställning som eleverna själva organiserade under handledning av Bildmuseets konstpedagoger. Eleverna stod för utställningsgestaltningen, titel och texter, marknadsföring samt planerade, skrev manus till och spelade in en filmad visning av utställningen.

Rita för att lära och lära sig att rita

Under året deltog konstpedagog Denise Mångsén i forskningsprojektet *Rita för att lära och lära sig att rita*. Projektet som leds av Sofie Areljung vid Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap undersöker den pedagogiska potentialen i att rita i lågstadiets NO-undervisning. Projektet pågår till 31 december 2022.

Digital konstpedagogik

Under 2021 fortsatte konstpedagogerna Karin Jonsson och Denise Mångsén arbetet med att utveckla digitala arbetsmetoder inom projektet *Digital konstpedagogik*, för vilket Bildmuseet 2020 beviljades utvecklingsmedel från Enheten för forskningsstöd och samverkan, Umeå universitet. De skolprogram som genomförts under året har alla varit digitala. Metoder och arbetssätt har utvecklats, förändrats och förbättrats. Genom det digitala formatet har inte bara förskolor och skolor i Umeås närområde, utan även elevgrupper i regionen och i övriga landet kunnat delta i verksamheten. Även pedagogiska program med skapande verksamhet som riktar sig till allmänheten har genomförts digitalt i form av inspelade filmer med tips på material och tekniker för eget skapande hemma. Inspelade utställningsvisningar som riktar sig till familjer har tillgängliggjorts på Bildmuseets hemsida.

STUDIEDAG FÖR BILDLÄRARE OCH LÄRARTRÄFFAR

Som en del av Umeå universitets Kunskapsvecka 2-3 november erbjöd Bildmuseets konstpedagoger en visning och workshop på temat *Samtidskonst som läranderesurs*. Passet utgick från utställningen *Architectures of Transition* och gavs digitalt för 30 lärare och pedagoger från hela Sverige.

Under året inbjöds lärare till digitala utställningspresentationer vid två tillfällen. 26 januari gav museiintendent Sofia Johansson en visning av utställningen *Markkontroll* och 8 september presenterade museiintendent Anders Jansson utställningen *Architectures of Transition*.

KONSTPEDAGOGIK I
SAMTIDA KONSTFORMER
15 HP

Bildmuseet deltar i planering och genomförande av universitetskursen *Konstpedagogik i samtida konstformer*. Institutionen för estetiska ämnen i lärarutbildningen, Umeå universitet, har huvudansvar för denna distanskurs som riktar sig till dem som vill fördjupa sina kunskaper inom samtida konst och konstpedagogik. Kursen som ges på halvfart över två terminer, genomfördes helt digitalt. I september startade kursen för femte året i rad. Från Bildmuseet deltog museiintendent Lisa Lundström med föreläsningar och handledning av projekt.

ÖVRIGA SAMARBETEN
MED UNIVERSITETS-
UTBILDNINGAR

Våren 2021 medverkade Bildmuseet i undervisningen vid programmet *Branschutbildningen för museer och kulturarv* och ämnet *Museologi*, Institutionen för kultur och medier. Studenterna observerade Bildmuseets programverksamhet och fick handledning av museiintendent Lisa Lundström. Hon gav också föreläsningar, ledde en guidekurs och deltog vid examinationer.

I september och oktober handledde Bildmuseets konstpedagoger en grupp studenter från kursen *Bild 2*, estetiska ämnen inom lärarutbildningen. Studenterna deltog i planering och genomförande av digitala skolprogram i anslutning till utställningen *Zineb Sedira / Standing Here Wondering Which Way to Go*.

Under höstterminen gav Bildmuseets intendent och museichef föreläsningar för studenter på Konsthögskolan. Föreläsningarna berörde konstvärldens infrastruktur, utställningsproduktion, curatorsrollen och konstpedagogrollen. Museiintendenterna Lisa Lundström och Brita Täljedal medverkade som föreläsare i ett antal digitala distanskurser inom ämnet *Bild- och konstvetenskap* vid Institutionen för kultur och medier.

Bildmuseet har under året tagit emot två studenter för praktik: Maria Johansson från *Branschutbildningen för museer och kulturarv* vid Umeå universitet (29 mars - 29 maj 2021) och Nora Hellström Jonsson från *Masterprogrammet i ABM, inriktningen Musei- och kulturarvsvetenskap*, Uppsala universitet (25 oktober - 26 november 2021).

CARL JOHAN DE GEER /
DEN STORA MISSUPP-
FATTNINGEN

Bildmuseet sammanställde och producerade utställningen *Carl Johan De Geer / Den stora missuppfattningen* som visades på Bildmuseet 12/4-15/9 2019. Utställningen har sedan gått vidare på turné till Kulturen i Lund (4/4-30/8 2020) och Thielska Galleriet, Stockholm (16/10 2021-20/3 2022).

Sedan debuten i början av 1960-talet har Carl Johan De Geer (f. 1938) varit en framträdande gestalt i det svenska kulturlivet. Nyskapande, provocerande och lysande mångkunnig har han verkat som bildkonstnär, formgivare, filmare, fotograf, scenograf och författare. Det var dock textilformgivare som han från början hade tänkt bli. Utställningen presenterade Carl Johan De Geers textila arbeten. Tyger, mönsterskisser, provtryck, installationer och fotografier från tidigt 60-tal till början av 2000-talet visades tillsammans med flera filmer där konstnären berättar om sin inspiration och produktion. I samband med presentationen på Thielska Galleriet fick utställningen stor uppmärksamhet i media. Svenska Dagbladet listade den som en av vårvinterns bästa konsthändelser (*Bäst just nu*) och Dagens Nyheter omnämnde den som ”en rejäl vitamininjektion i höstmörkret”.

I anslutning till utställningen har Bildmuseet fått ensamrätt att nytrycka flera av Carl Johan De Geers tidiga mönster. Tygerna trycks av Frösö handtryck och säljs i Bildmuseets shop. Under en begränsad tid har de även sålts av Kulturen i Lund och Thielska Galleriet.

DADA ÄR DADA

I juni 2021 publicerade Bildmuseet boken *Dada är Dada*. Den dokumenterar den uppmärksammade utställningen med samma titel och innehåller ett rikt bildmaterial såväl som nyskrivna texter av Brita Täljedal, Adrian Notz, Alexandre Fruh och Lars Nittve, samt förord av Katarina Pierre.

Med utställningen *Dada är Dada* (11/11 2017-20/5 2018) uppmärksammade Bildmuseet en av 1900-talets mest märkvärdiga och inflytelserika konströrelser. Utställningen presenterade den breda mångfalden av konstnärer, författare och poeter som anslöt sig till Dada, deras kosmopolitiska kontaktnät och multidisciplinära samarbeten. Dadas konstrevolution varade under en kort och intensiv epok, men dess idéer har haft betydande inflytande på det senaste seklets konst och litteratur. Dadaisternas arbeten väcker frågor än i dag.

Redaktör: Brita Täljedal, Bildmuseet

Språk: svenska och engelska

ISBN: 978-91-7601-933-7

240 s

ZANELE MUHOLI:
SOMNYAMA NGONYAMA

Zanele Muholi var en utställning producerad av Tate Modern i London i samarbete med Bildmuseet, Gropius Bau, Berlin och Maison Européenne de la Photographie, Paris. Den visades på Bildmuseet 27/11 2021-8/5 2022. I samband med utställningen producerade Tate Modern en katalog med titeln *Zanele Muholi: Somnyama Ngonyama*. Till katalogen bidrog Bildmuseets chef Katarina Pierre med en intervju med Zanele Muholi: *Zanele Muholi and Katarina Pierre: A conversation*.

Redaktörer: Sarah Allen och Yasufumi Nakamori, Tate Modern

Språk: engelska

ISBN: 978 1 84976 682 1

192 s

VAD SKA VI MED
KONSTEN TILL?

Vilken roll har konsten i en samtid som präglas av klimatförändringar, hotade demokratier och där miljoner människor befinner sig på flykt? Vad är konstens funktion under en pågående pandemi? För att uppmärksamma Bildmuseets 40-årsjubileum bad vi konstnärer, curatorer, forskare, författare, musiker och andra inbjudna gäster att svara på frågan *Vad ska vi med konsten till?*

Frågan om kulturens betydelse i våra liv och i samhället är ju alltid aktuell, men den har ställts på sin spets under pandemin då kulturlivet drabbats av omfattande inskränkningar. Får stängningen av konsthallar, museer, teatrar, musikscener och bibliotek några konsekvenser? Har kulturen någon samhällsbärande funktion, och i så fall vilken? De som bjudits in att reflektera kring frågan var, med några undantag, konstnärer och curatorer som alla utgör en del av Bildmuseets historia. Deras svar presenterades på vår hemsida som ett digitalt event den 29-31 oktober 2021, och live-streamades också i flexhallen. Bidragen låg kvar på vår hemsida och vi kommer även efter 2021 att ställa samma fråga till konstnärer som vi samarbetar med.

De som medverkade i vårt jubileumsevent *Bildmuseet 40 år* var: John Akomfrah, konstnär, London; Antonia Alampi, curator, Berlin; Gavin Butt, forskare, New-castle ; Jumana Emil Abboud, konstnär, Jerusalem; Mats Caldeborg, konstnär Järnasklubb; Sofia Jannok, musiker, Umeå; Grada Kilomba, konstnär, Berlin; Maria Lind, curator, Moskva; Dennis Lyxzén, musiker, Vännäs; Naeem Mohaie-men, konstnär, New York; Tone Olaf Nielsen, curator Köpenhamn; Cedric Nunn, fotograf, Mangethe; Stina Oscarson, dramatiker, Stockholm; Katarina Pirak Sikku, konstnär Jokkmokk; Lars Strannegård, rektor Handelshögskolan, Stockholm.

UMEÅ CENTRUM FÖR
ARKITEKTUR, DESIGN
OCH KONST

Under året har verksamheten inom *Umeå centrum för arkitektur, design och konst (UmArts)* inletts under ledning av föreståndaren Ele Carpenter. *UmArts* är ett initiativ av universitetsstyrelsen med syfte att utveckla forskning på konstnärlig grund vid Umeå universitet. De enheter som ingår i *UmArts* är Arkitekt-högskolan, Designhögskolan, Konsthögskolan, Institutionen för estetiska ämnen och Bildmuseet. Trots att covid-pandemin har försvårat arbetet har flera satsningar dragits igång. En är utlysningen av ett antal *Small Visionary Projects* för att främja projektidéer och samarbete över institutionsgränserna. Anders Jansson, intendent vid Bildmuseet, erhöll stöd för projektet *The Winter Garden*, ett samarbete mellan Bildmuseet och Arkitekt-högskolan med utgångspunkt i utställningen *Architectures of Transition*.

Flera tematiska arbetsgrupper och läsecirklar för forskare, lärare och personal vid institutioner inom *UmArts* har startat under året. Sofia Johansson, intendent vid Bildmuseet, medverkar i *The Forest Workshop* med anledning av att Bildmuseet planerar en utställning på temat skogen hösten 2024. I januari 2022 startar *Curatorial Research Group*, ett forum för utveckling av curatoriska forskningsprojekt där föreståndaren för *UmArts*, museichef och intendent vid Bildmuseet ingår.

2021 har *UmArts* också arrangerat ett antal digitala och fysiska nätverksträffar. I början av november genomfördes symposiet *Centring Arts Research* med exempel på hur konstnärlig forskning bedrivs inom olika institutioner i Sverige och internationellt. Våren 2022 kommer tre internationella postdok-tjänster att utlysas inom ramen för *UmArts*.

NETWORKING NORTH

Under 2021 fortsatte arbetet med det treåriga regionala projektet *Networking North* (2020-2023) där Bildmuseet utvecklar förutsättningarna för konstnärer att bo och verka i Västerbotten. Med portfoliovisningar, föreläsningar, samtal, workshops och individuell handledning vill Bildmuseet bidra till utveckling och internationalisering av bildkonstscenen i norra Sverige. Projektets idé bygger på att ta tillvara den professionella erfarenhet som redan finns hos museets personal och att dess kompetens används på ett sådant sätt att den kommer det regionala konstlivet till del.

Networking North genomförs med stöd av Region Västerbotten och i samarbete med konstkonsulenter i Västerbottens, Norrbottens, Västernorrlands och Jämtlands län. Projektet leds av en styrgrupp bestående av Katarina Pierre, museichef, Anders Jansson, museiintendent och Fanny Carinasdotter, konstkonsulent i Västerbotten. Adjungerad i styrgruppen är Lisa Lundström, museiintendent. Lisa Lundström är projektledare för projektet.

Följande aktiviteter inom projektet har genomförts digitalt under året:

Konstnärssamtal om konstnärlig forskning (2 mars)

Konstnären Edith Marie Pasquier och Katarina Pierre

Curatorspresentation (13 april)

Curatorerna Katya Garcia-Antón och Liisa-Rávná Finbog presenterade den samiska paviljongen på Venedigbiennalen 2022

Inspirationsträff inför höstens portfoliovisningar (15 september)

Föreläsare: Katarina Pierre, Fanny Carinasdotter, Lisa Lundström samt konstnären Gerd Aurell och curatören Pia Viewing

Curatorspresentation (5 oktober)

Curatören Lisa Rosendahl om den elfte upplagan av GIBCA - Göteborgs internationella konstbiennial

Portfoliovisning (15-16 november)

28 konstnärer från de fyra nordliga länen fick träffa 10 internationellt verksamma curatorer i korta digitala samtal. Vid dessa speed dating-träffar på 30 minuter presenterade konstnärerna sina konstnärskap och pågående projekt. Under två dagar sammanfördes konstnärer och curatorer i 135 individuella samtal. Syftet var att öka konstnärernas kontaktnät och att ge internationellt verksamma curatorer tillfälle att möta konstnärer i norra Sverige.

Ateljésamtal / Individuell handledning

Inom projektet erbjuder Bildmuseet möjlighet till individuell coaching. Dessa ateljésamtal med handledning riktar sig till bildkonstnärer i Västerbottens, Norrbottens, Västernorrlands och Jämtlands län och genomförs av museiintendenterna vid Bildmuseet. Under 2021 anmälde 24 konstnärer intresse för att delta.

Iaspis (International Artists Studio Programme in Sweden) är Konstnärsnämndens internationella ateljéprogram för yrkesverksamma konstnärer. Sedan 1999 erbjuder Umeå en ateljéplats i upp till tre månader per år för utländska konstnärer och utställningscuratorer. Syftet är att utveckla kontakter mellan konstnärer i Sverige och aktörer på den internationella arenan och på så sätt bidra till konstnärlig fördjupning och förbättrade arbetsvillkor. Iaspis Umeå är ett samverkansprojekt mellan Bildmuseet, Konsthögskolan vid Umeå universitet, Konstenheten vid Umeå Kommun, Galleri Verkligheten, Vita kubén / Norrlandsoperan och Museum Anna Nordlander i Skellefteå. Bildmuseets representant i Iaspis Umeå är museiintendent Lisa Lundström.

2021 var två konstnärer inbjudna av Iaspis Umeå för vistelse i Umeå under hösten: Yingmei Duan, Kina/Tyskland och Geoff Robinson, Australien. De är båda verksamma som performance-konstnärer. 5-6 september medverkade de i Norrlandsoperans performancefestival *Re-Think*. Geoff Robinson deltog i festivalen med en audio-walk, men var själv inte på plats i Umeå. Han kommer att bjudas hit hösten 2022. På grund av pandemisituationen var det endast Yingmei Duan som kunde vistas i Umeå.

Även detta år har pandemin påverkat Bildmuseets synlighet i medierna. Restriktionerna har skiftat under perioden men vi har tvingats genomföra de flesta pressvisningar i digital form. Journalisters intresse för att bevaka utställningarna digitalt har svalnat betydligt sedan pandemins början. Det som då kändes som en möjlighet att nå längre och bredare har blivit en påtaglig nackdel. Först i november inför årets sista vernissager - *Zanele Muholi* och *Iwo Myrin / Minnen från tajgan* - kunde vi äntligen samla journalister till pressvisning på plats i utställningarna.

Av årets alla utställningar var det Zanele Muholis som fick den överlägset största uppmärksamheten i medierna. Dagens Nyheter listade den som en av konsthöstens höjdpunkter, publicerade ett uppslag om utställningen efter vernissagen (*Fängslade fotokonst som visuell aktivism*), lyfte senare fram den som en topputställning (*5 favoriter just nu*) och dessutom i sin sammanfattning av konståret 2021 (*Kryptokonst, ketchup-effekt och hållbarhet i konstvärlden*).

TT:s artikel om Muholis utställning, inklusive intervju med museichef Katarina Pierre, publicerades i Svenska Dagbladet, Aftonbladet och ett 20-tal regionala tidningar från norr till söder (*Självlysande fotokonst bländar på Bildmuseet*). Kunstkritiks recensent beskrev utställningen som "en vacker, skakande och humoristisk skildring av svarta HBTQIA+-personers livsvillkor" (*Bilder som uppmanar till handling*) och Kulturnyheterens konstkritiker berättade för tv-tittarna om utställningen i en positiv och intresseväckande recension (*Visuell aktivism och humor när Zanele Muholi ställer ut i Umeå*). Sveriges radio P4 sände direkt från utställningen och den uppmärksammades bland annat med en helsidesnotis på Damernas värld's kultursidor.

Även *Architectures of Transition* har fått stor uppskattning i medierna. Tidningen Arkitekten beskrev utställningen som välgjord, ögonöppnande, intellektuell och visuell (*Recenserat - Mikael Andersson väljer*) och fäste sig särskilt vid ett av de presenterade projekten, *Bank of Norrland* av Anders Berensson Architects (*Hållbar insättning i timmerbank*). Med sig från besöket i Umeå tog recensenten "En stark önskan om att utställningen *Architectures of Transition* ska få vandra runt i åtminstone hela Europa. Den här typen av visionära svar på frågan om hur vi löser den pågående ekologiska krisen måste spridas". Utställningen uppmärksammades vidare i tidningen Vi och Västerbottens-Kuriren. I Sveriges Radio P1 intervjuades curatorerna Anders Jansson och Pedro Gadanho (*Utställning om klimatbyggen - "Vi är redan för sena med att skifta om"*).

Regionala Västerbottens-Kuriren har med sin ambitiösa kulturbevakning hållit fanan högt och bevakat alla Bildmuseets utställningar i år. Väl värt att nämna är också att TT och DN återkommande har lyft fram Bildmuseets utställningar i sina listningar av kommande höjdpunkter. Det har givit stor spridning i tidningar över hela landet. Naeem Mohaiemens separatutställning fick fina recensioner i de internationella tidskrifterna Art Agenda och Ocula.

Som vanligt är det inte bara utställningarna som har bevakats. I mars lanserade SVT sin satsning Hemmakultur där Bildmuseet medverkade i ett av inslagen. Nyheten om den webbaserade programserien spreds i form av en TT-artikel till tidningar i hela Sverige. Tidningen Ämnesläraren skrev om Bildlärarstudenternas praktik på Bildmuseet och intervjuade konstpedagog Karin Jonsson (*Här formas framtidens bildlärare*). En del av mediabevakningen har givetvis handlat om kulturvärldens och museernas situation under pandemin, om stängning respektive öppning. Sveriges radio P1, P3 och P4 har till exempel rapporterat om Bildmuseets situation i ett flertal inslag under året (*Vissa svenska museer håller stängt medan några är öppna, Bildmuseet: Varit okej att träna, men inte gå på museum, Vaccinbevis kan införas på museer, krogar och gym, Kultursfären jublar över öppning i coronarestriktioner, samt Bildmuseet i Umeå öppnar för besökare – "stora luftiga lokaler"*).

ÖPPETTIDER

1 januari - 12 maj
Digitalt öppet torsdag - söndag 12 - 17

13 maj - 14 september
Torsdag - söndag 12 - 17
Digitalt öppet onsdagar 12 - 17

15 september - 31 december
Onsdag - söndag 12 - 17

BESÖKS-
STATISTIK

Jan	0
Feb	0
Mars	0
April	0
Maj	1869
Juni	1780
Juli	3777
Aug	3209
Sep	3205
Okt	4459
Nov	4878
Dec	3391

Totalt 26 568 fysiska besök på Bildmuseet år 2021.

Till detta besökarantal tillkommer 2 919 digitala besök, varav 1 672 personer tog del av våra digitala programevenemang, 379 personer följde våra digitala visningar och 868 elever från förskolor, grundskolor, gymnasieskolor samt universitetsstudenter och vuxenstuderande deltog i våra digitala skolprogram.

Den låga besökssiffran, i jämförelse med besökarantalet under ett normalt år som är ca 75 000 - 100 000 personer, var en konsekvens av pandemin och att Bildmuseet tvingats hålla stängt under en stor del av året.

EKONOMI

Bildmuseets intäkter uppgick 2021 till 32,0 Mkr. Umeå universitet bidrog med 21,9 Mkr varav 2,1 Mkr i ett särskilt åtagande från Utbildningsdepartementet. Från Kulturdepartementet har Bildmuseet ett årligt stöd på 0,7 Mkr. Externa bidrag under 2021 bestod av 5,0 Mkr från Umeå kommun, 3,0 Mkr från Fort Knox, 0,5 Mkr från Region Västerbotten, 0,1 Mkr från Svenska Institutet samt två mindre bidrag från Franska Institutet. 0,2 Mkr erhöles i turnéintäkter för utställningen *Carl Johan De Geer / Den stora missuppfattningen*. Övriga försäljningsintäkter bestod av 0,3 Mkr försäljning shop, visningar och uthyrning av lokaler, samt 0,2 Mkr i intäkter för samarbeten med kurser vid Umeå universitet. Periodiserade externa medel uppgick till -2,1 Mkr.

Kostnaderna under 2021 uppgick totalt till 31,9 Mkr varav personalkostnader samt arvoden till konstnärer, curatorer och föreläsare 12,8 Mkr, lokalkostnader 9,5 Mkr, avskrivningar 0,7 Mkr, universitets- och fakultetsgemensamma kostnader 1,0 Mkr och driftskostnader 7,9 Mkr.

Årsbokslutet uppvisade därmed ett resultat för 2021 på -2,0.

RÄDGIVANDE GRUPP

Ann Larsson, ordförande
Erik Åström, extern ledamot
Camilla Hällgren, samhällsvetenskaplig fakultet
Pernilla Lundberg, medicinsk fakultet
Anders Lundin, teknisk-naturvetenskaplig fakultet
Märit Simonsson, humanistisk fakultet
Fredrik Lindegren, Umeå kommun
Timmy Nyberg, humanistiska sektionen vid Umeå studentkår
Erik Vikström, Umeå studentkår
Dani Liljedahl, Umeå studentkår

Ständigt adjungerad: Katarina Pierre, museichef Bildmuseet
Sekreterare: Maja Sandow, administrativ samordnare Bildmuseet

PERSONAL

Katarina Pierre, museichef
Mattias Andersson, museiassistent
Olle Ebgen-Ljungblad, museitekniker
Jonas Holmberg, museivård
Anders Jansson, museiintendent
Sofia Johansson, museiintendent
Karin Jonsson, museipedagog
Lisa Lundström, museiintendent
Denise Mångsén, museipedagog
Emma Mårtensson, museivård
Karin Nordbrandt, museivård
Magnus Olofsson, museitekniker
Pierre Persson, museivård (tjänstledig fr.o.m. 19 juli)
Maja Sandow, administrativ samordnare
Brita Täljedal, museiintendent
Helena Vejbrink, kommunikatör
Martina Wolgast, museiassistent
Polly Yassin, museivård

Under året har även visstidsanställda museipedagoger, museivårdar och utställningstekniker arbetat vid Bildmuseet.

UTSTÄLLNINGAR

Faith Ringgold

- 2021-01-10

Som konstnär, aktivist och författare har Faith Ringgold utmanat orättvisor och förutfattade meningar om afroamerikansk identitet under fem årtionden. I en stor retrospektiv utställning presenterade Bildmuseet målningar, grafik och textila arbeten från 1960-talet fram till 2000-talet.

Faith Ringgold växte upp under den kreativa och intellektuella era som kallas Harlem Renaissance. Under hela sitt konstnärskap har hon befunnit sig mitt i den samtida debatten; med målningar inspirerade av amerikansk medborgarrättsrörelse och feminism likväl som i självbiografiska textila berättelser. I hennes konst finns inspiration från många visuella och kulturella källor, som tidig europeisk modernism liksom traditionella lapptäcken och deras plats i slaveriets historia.

Faith Ringgold (f. 1930, Harlem, New York) är bosatt i New Jersey, USA, och har varit verksam som konstnär sedan tidigt 1960-tal. Ringgold finns bland annat representerad på Guggenheim, MoMA och Metropolitan Museum of Art i New York.

Utställningen var Faith Ringgolds första retrospektiv i Norden. Den initierades av Serpentine Galleries, London. Curatorer: Hans-Ulrich Obrist och Melissa Blanchflower. Curator för presentationen på Bildmuseet: Anders Jansson. Med stöd av Fort Knox.

Larissa Sansour / Heirloom

- 2021-04-11

I utställningen *Heirloom* [Arvegods] tog Larissa Sansour med oss till en dystopisk framtid där jorden drabbats av ekologisk kollaps. Där gör den mänskliga klonen Alia upp med tidigare generationers trauman, livsmål och drömmar. Vilka berättelser övertar vi från dessa? Hur formas våra liv av detta arvegods?

Hjärtat i utställningen var den tvåkanaliga science fiction-filmen *In Vitro* [I odlingsglas]. Efter en miljökatastrof tvingas människor att leva under jord och en övergiven kärnkraftsreaktor fungerar som fruktodling. Där ligger frukt-trädgårdens skapare på sin dödsbädd när en ung klon kommer för att besöka henne. Till utställningen hörde också en installation med en monumental skulptur, *Monument for Lost Time* [Monument över förlorad tid].

Larissa Sansour (f. 1973 i Jerusalem) är en danskpalestinsk konstnär och regissör baserad i London. Hennes filmer har visats på filmfestivaler och konstmuseer över hela världen.

Heirloom skapades för den danska paviljongen på Venedigbiennalen 2019. Curatorer för presentationen på Bildmuseet: Katarina Pierre och Brita Täljedal. Med stöd från Statens Kunstfond i Danmark.

Markkontroll

- 2021-04-11

Utställningen *Markkontroll* utforskade sambandet mellan växter, politik och historia. Den samlade verk av samtida konstnärer som intresserar sig för botanikens politiska dimensioner: växter som handelsvara, växters cirkulation i världen och klassifikationen av dem.

När man betraktar människans historia genom botanikens prisma aktualiseras frågor om makt, framtid och människans roll i den levande världen. Via handel, imperiebyggen och globalisering har frön och växter rört sig mellan kontinenter och lämnat spår i landskap, språk och kunskap. I många fall har vetenskapens kartläggning av arter gått hand i hand med västvärldens jakt på nya territorier att erövra.

Medverkande konstnärer: Maria Thereza Alves, Gerd Aurell, Hanan Benammar, Céline Condorelli, Suzanne Husky och Mónica de Miranda.

Utställningen producerades av Bildmuseet.
Curatorer: Clelia Coussonnet och Sofia Johansson.

Naeem Mohaiemen / Jole Dobe Na

2021-02-20 - 2021-09-05

Naeem Mohaiemens nya film *Jole Dobe Na (De som inte drunknar)* är en drömlig och meditativ berättelse om förlust och saknad. I en övergiven sjukhusbyggnad rör sig en man genom öde salar och återskapar de sista månaderna av sin hustrus liv. Genom tillbakablickar och minnesbilder gestaltar filmen hur en människa lever vidare i de efterlevandes minne och medvetande.

Jole Dobe Na (De som inte drunknar) skapades på uppdrag av Yokohama-triennalen och Bildmuseet, där den nu visas för första gången efter premiären i Japan. Filmen presenterades tillsammans med tidigare verk som kretsar kring minne, fotografi och historia, inklusive den prisade filminstallationen *Two Meetings and a Funeral* (2017) som hade premiär på documenta 14 i Kassel, Tyskland.

Naeem Mohaiemen (f. 1969, London) bor och verkar i New York. Genom film, installation, teckning och skrivande utforskar han socialistiska utopier, ofullbordad avkolonialisering och hur föränderliga nationsgränser, medborgarskap och språkstrider formar människors liv. Mohaiemens verk har presenterats i en rad utställningar och filmfestivaler runt om i världen. Han var en av finalisterna till Turnerpriset 2018.

Utställningen producerades av Bildmuseet.
Curator: Katarina Pierre.

Naeem Mohaiemen / *Two Meetings and a Funeral*

2021-02-20 - 2022-01-30

I filmverket *Two Meetings and a Funeral* [Två möten och en begravning] tar Naeem Mohaiemen oss tillbaka till 1960- och 1970-talets världspolitiska händelser. I fokus står den alliansfria rörelsen (NAM) i vilken tidigare kolonialiserade länder i Afrika, Asien och Latinamerika gick samman för att hävda sina intressen gentemot Sovjetunionen och Västmakterna under kalla kriget. Filmens särskilda brännpunkt är förhållandet mellan den alliansfria rörelsen, samarbetsorganet för islamska länder (OIC) och Bangladeshs födelse som nation. Arkitekturen har en huvudroll i detta verk som låter oss besöka platser i Alger, Lahore och Dhaka där avgörande politiska möten och händelser inom den alliansfria rörelsen ägt rum. Filmen letar också upp spåren av individer och händelser som var avgörande för det större historiska skeendet. Verket *Two Meetings and a Funeral* skapades för documenta 14, 2017.

Årets svenska bilderbok / *Kom dagen, kom natten*

2021-03-20 - 2021-09-26

Kom dagen, kom natten utsågs till 2020 års bästa svenska bilderbok och belönades med den nationella utmärkelsen Snöbollen. I samband med prisutdelningen under Littfest presenterades boken i en utställning på Bildmuseet. Här ingick alla bilder ur vinnarboken, och man kunde höra författaren Åsa Lind och bildskaparen Emma Virke berätta om hur den kom till. *Kom dagen, kom natten* är en bildberättelse om en sensommardag på landet, om att släppa taget och att längta till nästa sommar. Boken vecklar ut sig som ett dragspel. På ena sidan finns dagen, på den andra tar natten vid.

Emma Virke (f. 1974) är illustratör, konstnär, författare och grafisk formgivare verksam i Stockholm. Hon har publicerat flera egna böcker och gjort illustrationer till andra författares texter. 2020 nominerades hennes och Åsa Linds *Kom dagen, kom natten* till Augustpriset. Åsa Lind (f. 1958) är barn- och ungdomsförfattare, verksam i Stockholm. Hon har skrivit ett trettiotal böcker, såväl fakta som skönlitteratur.

Bakom bilderbokspriset Snöbollen står Krumelur - föreningen för unga ord i norr, i samarbete med Umeå Kultur, Kulturföreningen Pilgatan, Bildmuseet, Länsbiblioteket i Västerbotten, Littfest - Umeå internationella litteraturfestival, Mittuniversitetet och Svenska Tecknare.

Utställningen producerades av Bildmuseet.
Curator: Brita Täljedal.

Peter Öhrnell / Målningar

2021-04-24 - 2021-11-07

“Naturen, säger man, och pekar. Där borta ligger den.”

Peter Öhrnells motiv finns i gränssnittet mellan natur och kultur, den zon där människans livsmiljö formas. I närmast abstrakta färgytor balanserar strukturer som antyder organiska landskap, arkitektur eller fragment av bostadsinteriörer. Buskar, moln, bergveckningar, snöhögar, håligheter, sly möter ett hus, ett tak, en fasad, en solstol. Starka, klangfulla färger i stadigt byggda kompositioner ger bilderna ett släktskap med musik. I utställningen på Bildmuseet visade Peter Öhrnell nya målningar från 2018-2021.

Peter Öhrnell (f. 1957) är uppvuxen i Kiruna, bor och arbetar i Linköping. Han har haft ett stort antal utställningar och offentliga uppdrag, och finns representerad i kommunala och regionala samlingar och hos Statens konstråd. Öhrnell har tidigare varit verksam i Umeå, där han förutom egen konstnärlig praktik bland annat undervisade på Konsthögskolan och Designhögskolan.

Utställningen producerades av Bildmuseet.

Curator: Brita Täljedal.

Ovanliga tider / Konsthögskolans masterutställning

2021-05-08 - 2021-05-23

Årets examensutställning för Konsthögskolans masterprogram är en mycket personlig utställning av unga konstnärer som ägnat energi och ansträngningar åt en gammal poetisk uttrycksform – konsten – i en tid när många självklarheter har börjat svikta. Denna ovanliga tid är ett slags outtalad bakgrund till de utställda verken.

Samtidigt presenteras här konstnärernas individuella praktiker och uttryck, intresset för material och tekniker, som måleri, video eller skulptur, och berättelser som utgår från det personliga och från uppfattningar om världen. Deras tillvägagångssätt är individuella, men det betyder inte att de skiljs av barriärer, eftersom de kommunicerar genom de utställda verken.

Medverkande konstnärer: Rakel Bergman Fröberg, Tekla Bergman Fröberg, Hannah Brännström, Joel Danielsson & Louise Öhman, André Fischer, Mrah Gazi, Erica Giacomazzi, Emma Hjelm, Judit Kristensen, Per Nenzelius, Charlotte Ostritsch, Jonatan Pihlgren, Yuri Rusinov (Georgios Lazaridis) och Sandra Wasara-Hammare.

Huvudhandledare och curator för examensutställningen var Ariane Müller, Berlinbaserad konstnär och gästlärare på Konsthögskolan. Projektledare för presentationen på Bildmuseet: Lisa Lundström.

Zineb Sedira / Standing Here Wondering Which Way to Go

2021-06-19 - 2021-10-24

Zineb Sediras utställning på Bildmuseet handlade om kultur och motstånd, om tid, plats och identitet. Med utgångspunkt i Algeriets huvudstad Alger, som under 1960-talet var ett nav för frihetskämpande organisationer, lät Sedira Pan African Festival 1969 vara ett exempel på hur konst och kultur bidrog till en särskild tidsanda av solidaritet och internationellt engagemang. I *Standing Here Wondering Which Way to Go* presenterades en kopia av konstnärens eget vardagsrum, ett diorama med möbler, böcker och inredningsdetaljer. Här fanns också fotomontage, skivomslag, böcker och film som alla förde tanken till denna tid och rörelse.

Zineb Sedira (f. 1963, Frankrike, bosatt i Storbritannien) representerar Frankrike på Venedigbiennalen 2022. Hennes konstnärskap presenterades 2010 i en stor separatutställning på Bildmuseet. *Standing Here Wondering Which Way to Go* skapades på uppdrag av Bildmuseet tillsammans med Jeu de Paume, Paris, IVAM, Valencia och Museu Calouste Gulbenkian, Lissabon.

Utställningen producerades med stöd av Institut français de Suède.
Curatorer för presentationen på Bildmuseet: Brita Täljedal och Sofia Johansson.

Architectures of Transition

2021-06-19 - 2022-04-03

Utställningen presenterade nordiska arkitekter och projekt som på olika sätt representerar ett skifte inom den samtida arkitekturen. Vad innebär de allt starkare kraven på klimataktion för arkitekturen och vilka är de praktiska och estetiska effekterna? Hur kan arkitektur bidra i övergången mot ett nytt ekologiskt paradigm.

Architectures of Transition visade arkitektoniska svar på den ekologiska kris vi befinner oss i. I utställningen presenterades innovativa lösningar, nya materialval och alternativa sätt att utforma arkitektur och stadsrum. Genom fotografi, film och storskaliga installationer presenterade den pågående, realiserade och utopiska byggnadsprojekt som understryker möjliga vägar mot minskade utsläpp av koldioxid och miljövänliga byggmetoder. I anslutning till utställningen inbjöd Bildmuseet in till föreläsningar, workshops och fysiska interventioner i det offentliga rummet.

I utställningen medverkade 3XN (Danmark), Anders Berensson Architects (Sverige), Belatchew Arkitekter (Sverige), CITA (Danmark), Framlab (Norge), HappySpace (Sverige), Lundén Architecture Company (Finland) och Norell/Rodhe (Sverige).

Architectures of Transition producerades av Bildmuseet. För detta projekt bjöd vi in curatören, arkitekten och författaren Pedro Gadanho, Loeb fellow vid Harvard och tidigare chef för MAAT - Museum of Art, Architecture and Technology i Lissabon och tidigare intendent för samtida arkitektur på MoMA, New York.
Curatorer: Pedro Gadanho och Anders Jansson

Samarbete med Arkitektshögskolan: Under tiden för produktionen har studenter i Studio 12 på Arkitektshögskolan, som en del av sin utbildning, undersökt frågeställningar och teman utifrån utställningen *Architectures of Transition*. Universitetslektor Alejandro Haiek, föreståndare för Studio 12, bidrog också med input för utställningen.

Bouchra Khalili / Stories Within Stories

2021-10-16 - 2022-03-06

I Bouchra Khalilis verk är talakten central. Inför hennes kamera talar socialt marginaliserade personer om sina egna erfarenheter, om både historiska och dagsaktuella händelser, om det som de själva bevittnat eller varit med om. Verken i utställningen *Stories Within Stories* [Berättelser i berättelser] rymde en mångfald av berättelser om medborgarskap, samhälle, motstånd, solidaritet och kollektiv frigörelse.

I sina filmverk sammanfogar konstnären olika mindre berättelser med fotografier, rörlig bild, animationer och ljud från olika källor och tidsperioder till mångbottnade helheter. Utställningen speglade också hennes intresse för gräsrotsmedier och hur tal, typografi, poesi och gatuteater har fört fram röster som annars inte skulle höras.

Bouchra Khalili (f. 1975, Casablanca, Marocko) är verksam i Berlin, Tyskland. Khalili har haft separatutställningar på bland annat MoMA, New York; MACBA, Barcelona; Jeu de Paume, Paris; Secession, Wien. Hon undervisar vid Angewandte Universität i Wien och är en av grundarna till den konstnärsdrivna marockanska organisationen La Cinémathèque de Tanger.

Utställningen producerades av Bildmuseet. Curator: Sofia Johansson. Med stöd från Institut français de Suède.

Iwo Myrin / Minnen från tajgan

2021-11-27 - 2022-04-17

Konstnären Iwo Myrin hämtar sina motiv från den geografiska zon på norra halvklotet som domineras av barrskog. Med bronsavgjutningar och hålkamerafotografering av svampar, barr och mossor låter han tajgan göra direkta avtryck i sin konst. En plats som han har ett särskilt förhållande till är skogen vid Kolbäcken i Umeås periferi, där den nya stadsdelen Tomtebo strand planeras växa fram. Det var här som han hösten 1996 började fotografera med egenbyggda hålkameror. Bilderna i utställningen är framtagna från fotopappersnegativ från den tiden. De framställer landskap som för tanken till drömda världar. Några år senare började han i samma område ta former av skogens mark för bronsavgjutningar. Gjutmetoden är en variant av cire perdue-teknik där naturen själv är originalet. Bronsen i luft- och gjutkanaler har lämnats kvar som del av skulpturerna, som rotsystem och stöttor som håller upp det lilla utsnittet av verklighet.

Iwo Myrin (f. 1964) bor och arbetar i Stockholm. Han är utbildad på Konsthögskolan i Umeå, har haft offentliga uppdrag och ett stort antal utställningar och finns representerad hos Statens konstråd samt i kommunala och regionala samlingar.

Utställningen är producerad av Bildmuseet.
Curator: Brita Täljedal

Zanele Muholi
2021-11-27 - 2022-05-08

Zanele Muholi är en av samtidens mest uppmärksammade fotografer och har ställt ut på konstmuseer och biennaler runt om i världen. Utställningen presenterar Muholis karriär som visuell aktivist från tidigt 2000-tal fram till dag.

I vackra och drabbande bilder skildrar Muholi livet för svarta hbtqi-personer i Sydafrika. Här finns ögonblick av kärlek och intimitet, men också starka porträtt av människor som har utsatts för hatbrott och riskerar livet för att kunna leva autentiskt trots förtryck och diskriminering. I den pågående serien *Somnyama Ngonyama* [Hylla den mörka lejoninnan] vänder Muholi kameran mot sig själv. Med familjehistorien som utgångspunkt och referenser till hur den svarta kroppen har avbildats genom tiderna iscensätter Muholi sig själv, om och om igen.

Zanele Muholi (f. 1972, Durban) är bosatt i Johannesburg, Sydafrika, och har ställt ut på en mängd tongivande konstmuseer och biennaler runt om i världen. Muholi har tilldelats ett stort antal utmärkelser för sina fotografier. Utställningen är producerad av Tate Modern London i samarbete med Bildmuseet, Gropius Bau i Berlin och Maison Européenne de la Photographie, Paris. Den är sammanställd av Yasufumi Nakamori, Senior curator, International art, och Sarah Allen, Assistant curator, Tate Modern, London.

Utställningskatalogen innehåller en intervju med Zanele Muholi av museichef Katarina Pierre och nyskrivna texter av Sarah Allen, Pamela Dlungwana, Elvira Dyangani Ose, Candice Jansen, Sindiwe Magona, Renée Mussai och Yasufumi Nakamori. Curatorer för presentationen på Bildmuseet är Katarina Pierre och Brita Täljedal. Med stöd av Fort Knox.

JANUARI

SÖN 31/1 kl 14.00-14.40. Online.

Forskarsamtal / Skogsbruk och hormoslyr

Ett samtal i utställningen *Markkontroll* mellan Lars Östlund, professor i skogs-historia vid Sveriges lantbruksuniversitet, och curator Sofia Johansson.

SÖN 31/1 kl 14.50-15.30. Online.

Forskarsamtal / Skogsbruk och hormoslyr

Lars-Erik Edlund, professor i nordiska språk vid Umeå universitet, samtalade med curator Sofia Johansson i utställningen *Markkontroll*.

FEBRUARI

SÖN 7/2 kl 14.00-15.00. Online.

Konstnärssamtal / Suzanne Husky

Konstnären Suzanne Husky samtalade med curatorerna Sofia Johansson och Clelia Coussonnet om de verk som hon visar i utställningen *Markkontroll*.

LÖR 20/2 kl 14.00-15.00. Online.

Vernissage / Naeem Mohaiemen / Jole Dobe Na

Vernissage och Europapremiär för Naeem Mohaiemens *Jole Dobe Na (De som inte drunknar)*. Konstnären presenterade sin utställning och den nya filmen i samtal med museichef Katarina Pierre.

LÖR 20/2 kl 14.30-23.59 och SÖN 21/2 kl 00.00-23.59. Online.

Europapremiär / Naeem Mohaiemen / Jole Dobe Na

Naeem Mohaiemens nya film är en drömlig och meditativ berättelse om förlust och saknad. Filmen streamades under vernissagehelgen.

SÖN 28/2 kl 14.00-15.00. Online.

Forskarsamtal / Om minne, sorg och medvetande

Lars Nyberg, minnesforskare och professor i neurovetenskap vid Umeå universitet och Katarina Pierre, museichef, samtalade om hur vi minns människor och händelser i våra liv med utgångspunkt i konstnären Naeem Mohaiemens utställning på Bildmuseet.

MARS

SÖN 14/3 kl 14.00-15.00. Online.

Curatorsvisning av utställningen Naeem Mohaiemen / Jole Dobe Na

Museichef Katarina Pierre gav en curatorsvisning av utställningen *Naeem Mohaiemen / Jole Dobe Na*.

SÖN 20/3 kl 14.00-15.00. Online.

Vernissage Årets svenska bilderbok

Digital invigning av utställningen *Årets svenska bilderbok / Kom dagen, kom natten*. Pristagarna Emma Virke och Åsa Lind berättade om sin bok i samtal med curator Brita Täljedal.

APRIL

LÖR 10/4 kl 00.00-23.59 och SÖN 10/4 kl 00.00-23.59. Online.

Filmvisning / In Vitro

Under 48 timmar den sista helgen för Larissa Sansours utställning på Bildmuseet streamades hennes tvåkanaliga science fiction-film *In Vitro*.

SÖN 11/4 kl 14.00-15.00. Online.

Curatorsvisning av utställningen Markkontroll

Museiintendent Sofia Johansson gav en visning av *Markkontroll* på utställningens sista dag.

SÖN 11/4 kl 15.00-16.00. Online.

Konstnärssamtal i utställningen Markkontroll

Konstnären Hanan Benammar samtalade med curatorerna Sofia Johansson och Clelia Coussonnet om sin konst och om rumsinstallationen *Desert Garden* som visades på Bildmuseet i utställningen *Markkontroll*.

SÖN 24/4 kl 14.00-15.00. Online.

Vernissage Peter Öhrnell / Målningar

Digital invigning av utställningen för *Peter Öhrnell / Målningar*. Konstnären presenterade sin utställning i samtal med museiintendent Brita Täljedal.

MAJ

LÖR 8/5 kl 14.00-15.00. Online.

Vernissage Konsthögskolan / Ovanliga tider

Invigning av årets examensutställning *Ovanliga tider* av masterstudenterna vid Konsthögskolan, Umeå universitet.

SÖN 16/5 kl 14.00-15.00. Online.

Filmpresentation / Konsthögskolans examensutställning

Masterstudenterna från Konsthögskolan berättade om sina verk i examensutställningen *Ovanliga tider* i en serie korta filmer, som också rullade i utställningssalen.

SÖN 23/5 kl 14.00-15.00. Online.

Filmpresentation / Konsthögskolans examensutställning

Masterstudenterna från Konsthögskolan berättade om sina verk i examensutställningen *Ovanliga tider* i en serie korta filmer, som också rullade i utställningssalen.

JUNI

LÖR 19/6 kl 14.00-15.00. Online

Digital vernissage / Zineb Sedira / Standing Here Wondering Which Way to Go och Architectures of Transition

Bildmuseet invigde två nya utställningar inför sommaren: *Architectures of Transition* och den Londonbaserade konstnären Zineb Sediras separatutställning *Standing Here Wondering Which Way to Go*. Museichef Katarina Pierre hälsade välkommen. Zineb Sedira medverkade i ett samtal med museiintendent Brita Täljedal, och museiintendent Anders Jansson presenterade *Architectures of Transition* i ett samtal med curatörn Pedro Gadanho.

OKTOBER

SÖN 3/10 kl 00.00-23.59. Online.

Film / The Pan-African Festival of Algiers

Filmvisning på Bildmuseets webbplats hela dagen: William Klein, *The Pan-African Festival of Algiers*, 1969 (110 min).

SÖN 3/10 kl 14.00-15.00. Online.

Konstnärssamtal / Zineb Sedira

Digitalt konstnärssamtal i utställningen *Zineb Sedira / Standing Here Wondering Which Way to Go*. Konstnären Zineb Sedira samtalade med museichef Katarina Pierre om hedersuppdraget att representera Frankrike på Venedigbiennalen 2022 och om vägen dit: utmaningarna, tvivlet och censuren.

SÖN 16/10 kl 14.00-15.00. Online.

Vernissage och digitalt konstnärssamtal: Bouchra Khalili / Stories Within Stories
Konstnären Bouchra Khalili presenterade sin utställning *Stories Within Stories* i samtal med museiintendent Sofia Johansson.

FRE 29/10-SÖN 31/10. Online

Bildmuseet 40 år / Vad ska vi med konsten till?

Bildmuseet fyllde 40 år! Som en del av firandet bjöd vi in till ett digitalt forum på vår webbplats där konstnärer, curatorer, forskare, författare, musiker, dramatiker och andra särskilt inbjudna gäster svarade på frågan *Vad ska vi med konsten till?*

FRE 29/10. Online.

Bildmuseet 40 år / Vad ska vi med konsten till?

kl 13.00. **Museichef Katarina Pierre**

Välkommen och inledning av Bildmuseets chef och värd för jubileumsforumet
Bildmuseet 40 år / Vad ska vi med konsten till?

kl 14.00. **Katarina Pirak Sikku, Jokkmokk**

Konstnären Katarina Pirak Sikku i en betraktelse över vad konsten betyder för henne och andra i hennes närhet.

kl 15.00. **Gavin Butt, Newcastle**

Professor Gavin Butt finner paralleller mellan "konstpopens" historia och hur konsten kan skapa nya världar.

kl 16.00. **Stina Oscarsson, Stockholm**

Dramatikern och skribenten Stina Oscarson talar om hur konsten påminner oss om att vi är människor.

kl 17.00. **John Akomfrah, London**

Konstnären och filmaren John Akomfrah reflekterar över frågan *Vad ska vi med konsten till?* i ett samtal med museichef Katarina Pierre.

LÖR 30/10. Online.

Bildmuseet 40 år / Vad ska vi med konsten till?

kl 13.00. **Cedric Nunn, Mangethe**

Sydafrikanske fotografen Cedric Nunn svarar på vår fråga från sitt perspektiv som politiskt aktiv konstnär.

kl 14.00. **Maria Lind, Moskva**

Curator och författare Maria Lind talar om samtidskonsten som verktyg för att förhålla sig till existensen.

kl 15.00. **Sofia Jannok, Umeå och Dennis Lyxzén, Vännäs**

Musikerna Sofia Jannok och Dennis Lyxzén i ett samtal om vad konst och kultur har betytt i deras liv.

kl 16.00. **Tone Olaf Nielsen, Köpenhamn**

Curatorn Tone Olaf Nielsen berättar om konstnärliga och curatoriska svar på flyktingkrisen.

kl 17.00. **Jumana Emil Abboud, Jerusalem**

Konstnären Jumana Emil Abboud i en läsningssperformance om att vandra i det palestinska landskapet.

SÖN 31/10. Online

Bildmuseet 40 år / Vad ska vi med konsten till?

kl 13.00. **Mats Calderborg, Järnasklubb**

Konstnären Mats Calderborg reflekterar över konstens betydelse och människans förmåga till abstrakt tänkande.

kl 14.00. **Lars Strannegård, Stockholm**

Professor och rektor Lars Strannegård om varför konst och kultur blir ännu viktigare i en digital värld.

kl 15.00. **Grada Kilomba, Berlin**

Konstnären Grada Kilomba ger sitt svar på forumets fråga i ett samtal med museichef Katarina Pierre.

kl 16.00. **Antonia Alampi, Berlin**

Curator och konsthallschef Antonia Alampi om konstens och kulturutövandets mångfacetterade roller.

kl 17.00. **Naeem Mohaiemen, New York**

Som sitt svar på forumets fråga sänder konstnären Naeem Mohaiemen sitt nya filmverk *Against Regret* (23 min)

NOVEMBER

LÖR 6/11 kl 14.00-15.00

Dans / One One One

Dansverket *One One One* av koreografen Ioannis Mandafounis framfördes på Bildmuseet med dansare från Norrdans. I samarbete med Umeå teaterförening.

LÖR 14/11 kl 14.00-15.00

Curatorsvisning / Architectures of Transition

Museiintendent Anders Jansson gav en visning av utställningen *Architectures of Transition*.

SÖN 21/11 kl 14.00-15.00

Arkitektsamtal om cirkulär design

Om hur cirkulär design i arkitekturen kan vara en väg till mer hållbara livsmiljöer. Medverkade gjorde arkitekten Anders Berensson.

LÖR 27/11 kl 14.00-15.00

Vernissage / Zanele Muholi och Iwo Myrin

Bildmuseet öppnade två nya utställningar: *Zanele Muholi* och *Iwo Myrin / Minnen från tajgan*. Museiintendent Anders Jansson hälsade välkommen.

Curator Yasufumi Nakamori, Tate Modern, gav en presentation av Zanele Muholis utställning. Konstnären Iwo Myrin presenterade sin utställning *Minnen från tajgan* i samtal med museiintendent Brita Täljedal.

SÖN 28/11 kl 13.00-14.00

Filmvisning och prisutdelning

Umeå Europeiska Filmfestival (UEFF) gästade Bildmuseet. Som en del i festivalprogrammet, med fri entré, visade vi Clara Bodens kortfilm *Först här* och dokumentärfilmen *Aasivissuit* av Jasper Coppes. Konstnären Gunilla Samberg delade ut det nya dokumentärfilmspriset *Rödspoven*. I samarbete med Umeå Europeiska Filmfestival.

SÖN 28/11 kl 15.00-16.30

Film / Queer Moving History

Tio kortfilmer visades. Om queerpolitisk kamp och priderörelsens historia i Sverige, från 1979 till idag. I samarbete med Umeå Europeiska Filmfestival.

DECEMBER

SÖN 28/11 kl 13.00-14.00

Julmarknad på Bildmuseet

Studenter från konst-, design- och arkitekt högskolan sålde egna alster.

GRATIS TIDNING!

Konstguiden

HÖST 2021

ALLA UTSTÄLLNINGAR PÅ EN PLATS: WWW.KONSTGUIDEN.COM

209

UTSTÄLLNINGAR
ATT BESÖKA
I HÖST

EN VISUELL
AKTIVIST

**Zanele
Muholi**

KONSTHALL 1

**HYLLAD
& HATAD**

LILJEVALCHS +
HAR ÖPPNAT!

KONSTHALL 2

**BÄSTA
KONSTHALL**

MIKAEL STÅHLS
UNIKA SAMLING

UTSTÄLLNING

**LINN
FERNSTRÖM**

VISAR NY
KONST I HÖST

FOTO

**30 ÅR AV
FOTOGRAF**

ANNIKA VON
HAUSSWOLFF

Muholis självlysande fotokonst bländar på Bildmuseet i Umeå

Tipsa oss!

Vi tar gärna emot kultur- och nöjestips om evenemang, personer eller föreningar som du tycker att vi borde skriva om. Hör av dig till oss!

Mejla: redaktionen@
salaallehanda.com
Ring: 0224-56136

Jon Fosse har äntligen fått Bragepriset i skönlitteratur.

FOTO: ANNIKA BYRDE/NTB

Bragepriset går till Jon Fosse

LITTERATUR 30 år efter att han fick sin första nominering har den norske författaren och dramatiken Jon Fosse äntligen fått Bragepriset i skönlitteratur. Priset är den norska motsvarigheten till Augustpriset och Jon Fosse fick det för boken "Ett nytt namn", den sista boken i hans sju-bandsserie "Septologin" vars första del kommit på svenska i höst och fått strålende kritik.

Jury till Bragepriset konstaterar att "texten bärs fram av ordknapphet, omtagningar och ständiga särskilda hederspris. Nu fick han för första gången priset för ett bestämt verk. – Detta kan ses som tröst till alla som är nominerade och inte har fått priset. Håll ut, så får du det!" säger Fosse till NRK.

Den ständigt Nobelpristippade Fosse har tidigare fått ta emot Brageprisets särskilda hederspris. Nu fick han för första gången priset för ett bestämt verk. – Detta kan ses som tröst till alla som är nominerade och inte har fått priset. Håll ut, så får du det!" säger Fosse till NRK. (TT)

**KULTUR
OCH NÖJE PÅ
WEBBEN**

Med magnetisk blick naglar den sydafrikanska stjärnfotografen Zanele Muholi fast betraktaren. Nu visas den världsberömda konstnärens verk i den mest omfattande utställningen hittills i Sverige.

– En drömutställning, konstaterar Katarina Pierre, museichef på Bildmuseet i Umeå.

FOTOGRAFI För ett ögonblick står tiden still. Zanele Muholis svartvita självporträtt lyser, på en gång uppfordrande och intensivt.

Efter att ha slagit igenom internationellt med sina drabbande porträtt av svarta hbtq-personer i Sydafrika, bestämde sig Zanele Muholi för att rikta kameran mot sig själv. Resultatet är ett slags vridande och vändande på begreppet "the male gaze", den manliga blick som har varit förhärskande inte minst inom fotokonsten. Med avstamp i den egna familjehistorien undersöker Muholi hur den svarta kroppen har framställts och avbildats genom tiderna, genom att iscensätta sig själv, om och om igen.

– Dessa självporträtt blir ett sätt för Zanele Muholi att skapa sig själv, att skaffa kontroll över bilden av sig själv. De ska naturligtvis också ses mot en fond av rasismen av i dag och det hot och våld som riktas mot svarta lesbiska och transpersoner, säger Katarina Pierre som har kurerat utställningen.

Drömmen om att kunna visa den progressiva och internationellt eftertraktade sydafrikanske fotografen har Katarina Pierre haft länge. Nu går den äntligen i uppfyllelse.

– Zanele Muholi är en mycket skicklig fotograf men utställningen ger också uttryck för Muholis politiska engagemang. Det är just kombinationen av ett otroligt starkt konstnärligt uttryck kombinerat med de angelägna frågorna som skapar en så hög kvalitet.

Fotoutställningen är indelad i åtta sektioner, för att kunna uppvisa Zanele Muholis bredd som fotograf, säger Katarina Pierre som har skapat utställningen tillsammans med museiintendenten Brita Täljedal.

– Muholi är kanske mest känd för sina stora anslående bilder men vi visar också de mer lågmälda och vardagliga bilderna, dokumentära bilder som skildrar vardagslivet på ett enkelt och självklart sätt, säger Katarina Pierre.

Kolonialism, apartheid, hbtq-frågor och den svarta kroppen. Utställningen genomströmmas av flera olika lager och erbjuder också en tidslinje där viktiga årtal och händelser i Sydafrikas historia presenteras. Tidslinjen, som börjar 1948 då apartheid infördes, ger bilderna en bakgrund, förklarar Katarina Pierre.

Ett hundratal bilder, både svartvita

I sina vackra och drabbande fotoverk skildrar Zanele Muholi livet för svarta hbtq-personer i Sydafrika. Under senare tid har hon riktat kameran även mot sig själv.

FOTO: ZANELE MUHOLI

I Zanele Muholis bildskatt finns fotografier som andas kärlek och intimitet, men också starka porträtt av människor som har utsatts för hatbrott och riskerar livet för att kunna leva autentiskt, trots förtryck och diskriminering.

FOTO: ZANELE MUHOLI

och i färg, ingår i utställningen. Det första som möter besökaren är ett par av självporträtten som inför utställningen har förstorats upp i jätteformat.

Det var när Zanele Muholi som ung fotograf gick i lära hos den legendariske sydafrikanske fotografen David Goldblatt som det blev tydligt för Muholi hur frånvarande svarta hbtq-personer var. De fanns inte representerade vare sig i fotokonsten, medierna eller i samhället i stort.

– Det var då Muholi bestämde sig för att det skulle bli hens uppgift, att

skildra dessa människor, och engagera sig för demokrati och mänskliga rättigheter, säger Katarina Pierre.

Vilket kräver mycket mod, understryker Katarina Pierre, i ett Sydafrika där hatbrott ännu är en högst påtaglig verklighet för hbtq-personer. De följs fortfarande, våldas och mördas.

Genom sina bilder skildrar Zanele Muholi hur livet kan gestalta sig för hbtq-personer som lever i Sydafrika i dag. Det är bilder som förmedlar en grym sanning om förtryck och diskriminering. Men i porträtten återspeglas också intimitet, kärlek – och stolthet.

Helena Nordenberg/TT

Utställningen "Zanele Muholi" på Bildmuseet

■ Utställningen öppnade den 27 november på Bildmuseet i Umeå. Den pågår till och med den 8 maj.

■ I utställningen presenterar Bildmuseet Muholis karriär som fotograf från tidigt 2000-tal fram till i dag.

■ Utställningen är producerad av Tate Modern i London i samarbete med Bildmuseet i Umeå, Gropius Bau i Berlin och Maison Européenne de la Photographie i Paris.

KÄLLA: BILDMUSEET

Zanele Muholi är en av vår tids mest uppmärksammade fotografer och har ställt ut på konstmuseer runt om i världen.

FOTO: ZANELE MUHOLI

Zanele Muholi

■ Den sydafrikanska konstnären och aktivisten Zanele Muholi är en av vår tids mest uppmärksammade fotografer och har ställt ut på konstmuseer och biennaler världen över.

■ Muholi är född 1972 i Umlazi utanför Durban i Sydafrika. I dag är hon bosatt i Johannesburg.

■ Zanele Muholi betraktar sin konst som "visuell aktivism", för ett bättre samhälle och för social förändring. Muholi blev internationellt känd för sina nyskapande porträttfoton av hbtq-personer i "Faces and Phases", en fotoserie som påbörjades redan 2006 och i dag består av över 500 verk.

■ 2009 var Muholi med och grundade ett forum för visuella aktivister med queerfokus, vid namn Inkanyiso, som betyder ljus på zulu.

KÄLLOR: BILDMUSEET MED FLERA.

KULTUR KONST

Konst.

10 konst-händelser att se fram emot i höst

Nu har konstsäsongen dragit i gång, fortsatt präglad av pandemin. Men DN:s konstredaktör Birgitta Rubin ser fram emot lovande jubileer och nya konstbyggnader.

Tre saker utmärker konsthösten 2021: jubileums-satsningar, fortsatt fokus på konst av länge fördelade kvinnor och så förstas coronapandemin.

Nu har de flesta institutioner öppnat som vanligt men verksamheterna är kringsskurna av oro för smittspridning. Fast framför allt har föränderliga och oklara direktiv från myndigheterna försvårat planeringen och utställningar har ställts in, skjutits upp eller förlängts.

Stora statliga institutioner som Moderna museet och Nationalmuseum har färre nya utställningar än vanligt i höst – men samtidigt har trycket ökat på öppningar av tillbyggnader och renoverade eller nybyggda museer och konsthallar, som fått skjuta fram invigningar gång på gång.

Flera internationella museer har åntligen öppnat, däribland Bourse de commerce – Pinault collection i Paris och såväl Humboldt forum som Neue nationalgalerie i Berlin. I Danmark har Ordrupgaard fått ännu en häftig tillbyggnad och i slutet av oktober får vi tillslut besöka det nybyggda Munch-museet i Oslo.

Här i Sverige har Liljevalchs upprustade huvudbyggnad och omdis-kuterade tillbyggnad nyss öppnat, det framsynte Kulturhuset Sara i Skellefteå invigs om två veckor och senare i höst får Norrvikens trädgårdar utanför Båstad sällskap av den nya konsthallen Ravinen.

Annat att fira är att Göteborgs konstmuseums betydande samarbetspartner Stenastiftelsen har delat ut sitt kulturstipendium i

25 år, Sven-Harrys konstmuseum celebrerar 10 år med en satsning på Öyvind Fahlström och hans kreativa krets, medan Liljevalchs återskapar höjdpunkter i sin drygt sekellånga utställnings-historia.

Och att även kvinnor fick rösträtt i Sverige för 100 år sedan är något Waldemarsudde uppmärksammar i samband med sin höstutställning "Ett eget rum". Den djupdyker i hur nordiska kvinnor erövrade konstnärs-rollen vid förra sekelskiftet.

Birgitta Rubin
birgitta.rubin@dn.se

"Dirty evidence", Lawrence Abu Hamdan
Bonniers Konsthall

Stockholm, 1/9-7/11

1 På Venedigbiennalen 2019 blev den Jordanienfödda konstnären Lawrence Abu Hamdan uppmärksammas för en installation med drabbande vittnesmål om ljudtortyr. Bonniers konsthalls "Dirty evidence" är en av hans största utställningar hittills och innehåller både äldre och nya verk. Hans filmer, foton, ljudinstallationer och performance utforskar frågor om vittnesmål och rättsfall där ljud har varit en del av bevisföringen.

"Party for Öyvind"
Sven-Harrys konstmuseum

Stockholm, 9/9-23/1

2 Sven-Harrys konstmuseum firar 10 år med en grupp-utställning som kretsar kring Öyvind Fahlström (1928-76) och hans vänner. Fahlströms gräns-överskridande konstnärskap var banbrytande och i hans krets märks kända profiler som Andy Warhol, Claes Oldenburg, Dennis Hopper, Faith Ringgold, Jean Tinguely, Niki de Saint Phalle, John Cage, Merce Cunningham, Robert Rauschenberg, Carl Johan De Geer, Marie-Louise Ekman och hustrun Barbro Östlin.

"Ett eget rum. Konstnärs- rollen under det sena 1800-talet"
Waldemarsudde

Stockholm, 11/9-23/1

3 1870-1900 var en tid av radikala samhällsförändringar. Då erövrade många nordiska kvinnor konstnärsrollen och studerade i Paris, där de etablerade nätverk och ateljén blev "ett eget rum". Waldemarsuddes utställning grundar sig på ett forskningsarbete av Carina Rech, med drygt 100 verk av konstnärer som Anna Ancher, Hanna Hirsch-Pauli, Helene Schjerfbeck, Jeanna Bauck, Fanny Brate, Beda Stjernschantz.

Eileen Agar
Mjellby konstmuseum

Halmstad, 25/9-9/1

4 Mjellby konstmuseum fortsätter sitt målmedvetna arbete med att uppmärksamma mindre kända surrealist i världen, ofta kvinnor, och i höst den brittisk-argentiniska avantgardekonstnären Eileen Agar (1899-1991). Agar arbetade experimentellt och använde flera olika tekniker och material. Utställningen innehåller ett 80-tal verk; målningar, fotografier och objekt som sägs vara både personliga och samhällskritiska, därtill ofta spetsade med humor.

"Scandinavian design & USA"
Nationalmuseum

Stockholm, 14/10-9/1

5 Nationalmuseum presenterar i höst en utställning som för första gången undersöker hur skandinavisk och nordamerikansk design påverkade varandra 1890-1980. Ett resultat av ett internationellt samarbete och ny forskning, med föremål från samlingar i både USA och Norden. Här speglas strömningar som legat till grund för en levande estetik och idévärld, präglad av allt från kulturarv och migration, till propaganda och konsumtionsmönster.

"Liljevalchs 100 år. Jubileum 2021"
Liljevalchs

Stockholm, 15/10-16/1

6 I drygt ett sekel har Liljevalchs varit en institution i svenskt konstliv. Renovering och tillbyggnad har försett denna jubileumsutställning, som visar höjdpunkter i konsthallens historia. Från invigningen 1916 med måleri av Carl Larsson, Bruno Liljefors och Anders Zorn, över "Mexikansk konst från forntid till nutid" som slog publikrekord 1952, till modevisningen "Utopian Bodies" 2015 och vår tids publikfavorit Lars Lerin 2018.

"Alternativ sekretess", Annika Elisabeth von Hausswloff
Moderna museet

Stockholm, 23/10-20/2

7 "Alternativ sekretess" med ett hundratal verk av Annika Elisabeth von Hausswloff (född 1967) har skjutits fram i över ett år på grund av pandemin men öppnar nu åntligen i oktober. Den retrospektiva utställning visar bredden i det fotobaserade konstnärskapet, som under tre decennier utmanat och fångat publiken. Några nya verk presenteras också, plus hennes personliga urval ur Moderna Museets samling.

"Mot en annan värld. 25 år av svensk samtidskonst"
Göteborgs konstmuseum

30/10-13/2

8 Sten A Olssons framsynte kulturstipendium fyller 25 år och jubileumsutställningen på Göteborgs konstmuseum innehåller handplockade verk av stipendiaterna, däribland Nathalie Djurberg & Hans Berg, Jens Fänge, Axel Karlsson Rixon, Lotta Antonsen och Kent Lindfors. Här ingår måleri, skulptur, textil, fotografi, rörlig bild och installationer, såväl äldre som nyproducerade, allt presenterat i sektioner med visuella eller tematiska släktskap.

"Sun & sea"
Malmö konsthall

2-14/11

9 Operaperformance "Sun & Sea (Marina)" vann oväntat Guldejonet på Venedigbiennalen 2019. Efter det växte köerna till Litauens svärfuruna paviljong, en strandinstallation under artificiell sol, med solbadande statister och proffssångare. Malmö konsthall lyckades boka denna levande installation, som på grund av pandemin fick flyttas fram i 1,5 år. Men nu får alla i Sverige chansen att uppleva en föreställning som adresserar akuta klimat- och hållbarhetsfrågor.

Zanele Muholi
Bildmuseet

Umeå, 27/11- 8/5

10 Även Zanele Muholi fick stor uppmärksamhet på den senaste Venedigbiennalen, en sydafrikansk fotograf och bildaktivist som från tidigt 2000-tal skildrat tillvaron för svarta hbtq-personer. Spektakulära bilder som handlar om identitet och erotik, men också om hatbrott mot en grupp som riskerar livet för att kunna leva autentiskt. Muholi vänder även kameran mot sig själv och iscensätter sin familjehistoria och hur den svarta kroppen har avbildats i historien.

KULTUR KONST

Utställning.

Foto: © Zanele Muholi. Courtesy of the Art and Stewards, New York

Foto: Zanele Muholi © Tate

Foto: © Zanele Muholi

Foto: © Zanele Muholi. Courtesy of the Art and Stewards, Cape Town, Johannesburg, Amsterdam och New York, New York

Foto: © Zanele Muholi. Courtesy of the Art and Stewards, Cape Town, Johannesburg, Amsterdam och New York, New York

Fängslande fotokonst som visuell aktivism

Zanele Muholi är en brännhet sydafrikansk fotograf och hbtqia-aktivist. Bildmuseets soloutställning får DN:s *Birgitta Rubin* att förstå konstnärskapets djup och storhet.

Zanele Muholi

Bildmuseet, Umeå. Visas t o m 8/5.

● "Somnyama ngonyama" heter Zanele Muholis mest uppmärksamade fotoserie, zulu för "Hylla den mörka lejoninnan" – en svit med effektfullt iscensatta självporträtt i halvfigur. Delar av serien visades på Fotografiska i Stockholm 2018 och året därpå på konstbiennalen i Venedig, där de mest spektakulära självporträtten blåsts upp i flera meter höga printar.

Venedigbiennalen 2019 blev Muholis (och flera andra svarta konstnärers) breda internationella genombrott. Men för mig är det först nu, på Bildmuseets pedagogiska retrospektiv, som jag förstår den sydafrikanska fotokonstnärrens storhet. Och mångdubbla betydelse.

Zanele Muholi föddes 1972 i Durban, med det biologiska könet flicka. Verksamheten som fotograf inleddes vid millennieskiftet på queermagasinet *Behind the Mask* och fotokunskaperna fördjupades på David Goldblatts Market photo workshop i nuvarande hemstaden Johannesburg.

För några år sedan valde Muholi att definiera sig som ickebinär eller *genderqueer* på engelska, med användning av pronomen *they* (som Bildmuseet valt att översätta till hen). Muholi ser sig främst som en "visuell aktivist" som arbetar för social rättvisa och att synliggöra livet för svarta personer i den utsatta gruppen hbtqia+. Därtill är hen lärare, grundare av stipendier och sup-

portgrupper, och även engagerad i kollektivt skapande.

Identiteten som konstnär gissar jag dock har stärkts i takt med framgångarna i konstvärlden – utställningen på Bildmuseet har producerats i samarbete med de tunga institutionerna Tate Modern i London, Martin-Gropius-Bau i Berlin och Maison Européenne de la Photographie i Paris. I Umeå visas ett par videoverk och drygt 100 fotografier, grupperade i åtta teman i en stor sal.

Redan när hissörrarna glider isär möter Muholi oss i ett uppförstorat profilporträtt med en "krona" av dekorativa afrokammar och längre in i salen inlindad i en dammsugarslang som bildar en gloria i en nära fyra meter hög fototapet.

Men för att förstå Muholis utveckling som både aktivist och fotokonstnär är det klokt att följa museets teman i tur och ordning, och starta med "Bara halva bilden". Det är Muholis första serie (2002–06) och dokumenterar på olika sätt hatbrott i svartvita foton i mindre format.

Det vi får se är dock bara utvalda delar av de utsatta personernas kroppar och sår, ibland endast en blodstrimma och andra gånger mer symboliska gestaltningar av lidandet – som ett ärr på ett ben som fanns förr vidtäkten.

Redan här märks Muholis sårmarke, den genomtänkta kompositionen och empatin i själva gestaltningen. Det handlar om stolthet och fördöm, att skänka värdighet åt modiga personer som riskerar livet för att kunna leva autentiskt.

Svårast i utställningen är att möta vittnesmål

om det i Sydafrika grasserande fenomenet "korrigerande våldtäkt", med avsikt att framtvinga heterosexualitet och genuskonformitet. Hatbrotten har i värsta fall dödlig utgång och i flera bilder återger Muholi begravningar av vänner och bekanta, som är än svårare att bevittna.

Som välkommen kontrast återkommer Muholi i flera serier till gemenskapen, vardagen, intimiteten och kärleken mellan individer i gruppen. I "Att vara" skymtar hen själv tillsammans med Liza och i ett av utställningens finaste verk sitter två unga kvinnor sammanslingrade på marken, skrattande och mjukt avslappnade.

Att ta plats i det offentliga rummet är en annan viktig symbolhandling för Muholi i skapandet av en "ny visuell historia". Det kan handla om allt från protestmarscher till skönhetsstävlingar och "att queera offentliga platser", som var förbjudna under apartheid (däribland segregerade stränder).

Temat "Modiga skönheter" bygger på en serie som Muholi påbörjade 2014 och som i färgporträtter transkvinnor, ickebinära och icke genuskonforma personer. Flera av dem har deltagit i skönhetsstävlingar, som för hela den queera gruppen är en viktig arena för såväl motstånd som en markör för identitet. Det är stolta och glämska porträtt, där det märks att modellerna känner sig bekväma och har varit medskapande i looken liksom platsvalet.

Temat "Ansikten och faser" visar ett urval porträtt från serien med samma namn. Arbetet

ZANELE MUHOLIS BILDER

- 📍 "Katlego Mashiloane och Nsopho Lavuta, Ext. 2, Lakeside, Johannesburg", 2007.
- 📍 "Qiniso, The sails, Durban", 2019.
- 📍 "Aftermath", 2004.
- 📍 "Bona, Charlottesville", 2015.
- 📍 "Mellisa Mbambo, Durban South Beach", 2017.
- 📍 "Xiniwe at Cassilhaus, North Carolina", 2016.

påbörjades 2006 och här har rader av Muholis vänner förevigats vid ett till tre tillfällen, för att dokumentera förändringar i utseende och övergångar från en identitet till en annan.

Bildmuseet hjälper publiken med ett blad där namnen anges under respektive porträtt, för att förenkla identifieringen av förvandlingsfaserna. Här framträder allt från sårbara, finlemmade tonåringar till kraftfulla pastorer och hippt klädda personligheter. Tomrummen mellan vissa bilder markerar att ett nytt porträtt ska tas eller att personen inte längre är med i projektet – eller vid liv.

Utställningen saknar tyvärr en svensk katalog, men museet har översatt en hel del material från Tate Moderns publikation och arbetat hårt med klargörande texter på väggarna och i ett häfte. Men materialet är både känsligt och begreppen i snabb förändring, och det är ibland oklart vilka benämningar Muholi själv önskar. Verken innehåller dessutom åtskilliga syftningar på sydafrikansk historia, från koloniseringen och apartheidregimen till tiden med Mandelas progressiva lagstiftning som förbjöd all sorts diskriminering. Landet legaliserade tidigt samkönade äktenskap, men det följdes av en våg av hatbrott.

För att förstå djupet i Muholis bildvärld behöver betraktaren ta del av katalogens historiska kronologi och ordlista, i synnerhet i tolkningen av de uttrycksfulla, symboliska och surrealistiska självporträtten. "Somnyama nkonyama" är Muholis konstnärligt mest framstående serie, en hälsningsfras på hans modersmål isizulu, liksom även enskilda verkstitlar – ett statement i sig.

Det som är mest fängslande med denna serie är hur fantasifullt, lekfullt och samtidigt djupt allvarligt som Muholi iscensätter sig själv i olika rollspel – med föregångare från Claude Cahun till Cindy Sherman. Attributen är omväxlande personliga och allmänna, kulturellt och politiskt laddade. Modern Bester, som i 42 år försörjde familjen med städjobb hos vita, hyllar Muholi på sitt eget särskilda vis – med klädnypor i håret, en skurmpopp till peruk eller ett diadem av svinto, som ger associationer till Frihetsgudinnan – min favorit!

Här finns också huvudbonader med betydligt mörkare syftningar, som gruvhjälmarna som signalerar solidaritet med de 34 strejkande gruvarbetare som polisen sköt ihjäl. Eller gummidäcken trädde över hals och axlar, som syftar på en grym avrättningsmetod under apartheid. Medan skogen av pennor som Muholi fäst i sitt hår refererar till det så kallade penntestet – en rasistisk metod för rasklassificering under apartheidtiden, där pennan skulle falla ur håret vid "godkännande" som vit.

En del av dessa självporträtt är tjusiga som modefotografier och utmanar samtidigt alla möjliga fördomar och stereotypa föreställningar. Muholi har också genomgående höjt kontrasten så att hyn är mörkast möjlig och ögonvitrorna snövita, vilket gör blicken extra påtaglig.

Som helhet är detta en ytterst fängslande och lärorik utställning, som vänder uppochner på åtskilliga invanda begrepp och föreställningar. Förutom det intressanta innehållet är de flesta av Muholis fotografier också säkert komponerade och fint belysta.

På vägen ut tänker jag på slagordsremsan "We're here. We're queer. Get used to it" och känner hur Muholis blick följer mig; bokstavligen i de uppförstorade självporträtt som "tittar ut" genom fönster i Bildmuseets fasad. Men här handlar det om så mycket mer än om att bara få finnas till – att bli representerad i historien, ta plats i det offentliga rummet och själv få bestämma hur.

Birgitta Rubin
birgitta.rubin@dn.se

Mikael Andersson väljer

1

Bok Den materiella och mentala metamorfos som hemmet genomgått under pandemin står indirekt och direkt i centrum i Helsingforsbase-rade Michel Ekmans bok *Lyckliga slut*. Här varvas litteratur- och filmsäer med dagboksanteckningar om hemmet, minnet och tiden på ett djupt rörande sätt.

2

Utställning *Architectures of Transition* på Bildmuseet i Umeå är en välgjord utställning om hur nordiska samtidsarkitekter på olika sätt och i olika former tar sig an vår tids stora fråga – klimatet. Överblickbart och ögonöppnande, intellektuellt och visuellt.

3

Tidskrift Arkitekturupplevelsen artikuleras bäst i poesis. *Lyrikvännen* är till både form och innehåll en suverän tidskrift. Det senaste numret (4/21) innehåller bland annat två välskrivna essäer om Marianne Moore och, förstås, några av Marianne Moores dikter, i översättning av Lars-Håkan Svensson.

Urklipp från Arkitektur,
Nr 8 / 2021

5

FAVORITER JUST NU ENLIGT DN:S KRITIKER

FÅGLAR AV MAGDA LUNDBERG

Foto: Mats Backer

Maffig operettfest

Operett. "En kväll med Thalia"
Malmö Opera

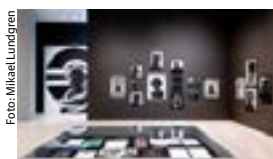
1 Malmöoperan (då Malmö stadsteater) var en gång i tiden (ö)känd för sin operettfixering. Sedan länge är det i stället musikalerna som fyller behovet av kassapjäser. Men i höst har operan firat sin publika återuppståndelse med en riktigt maffigt guldig och glittrig operettextravaganza, en ganska oemotståndlig kavalkad av örhängen och komiska pärlor, skönsång och självironier, nostalgi och ädelbuskis. Rickard Söderberg och Loa Falkman gör sig själva med bravur och glimt i ögat. Den norska sopranen Eir Inderhaug agerar komedienne med hög promillehalt. Glam och gamman och storskalig teaterglädje. Precis vad man behövde efter självisoleringen. Grand finale på nyårsafton. **Per Svensson**

Drömklapp till filmfans

Bok. "Det svenska filmmanusets historia" Albert Bonniers förlag

2 "Jag har skrivit ett biografstycke. Det var ju ganska lätt. Det är en natts arbete och honoraret är ej att förakta." Så skrev en uppsluppen författare till kollegan Hjalmar Söderberg 1910. Så lätt tycker nog inte dagens manusförfattare att jobbet är. Men att manusförfattarna per se är dagens stjärnor i film- och tv-branschen lär kännas desto muntrare. Johanna Forsmans och Kjell Sundstedts gedigna och underhållande bok i ämnet, som kom tidigare i år, spänner en vacker båg över den svenska manushistorien från tidigt 1900-tal till högaktuella namn som Cilla Jackert ("Tunna blå linjen") och Ronnie Sandahl ("Tigrar"). Smart julklapptips till alla filmintresserade. **Helena Lindblad**

Fängslande självporträtt

Utställning. Zanele Muholi
Bildmuseet, Umeå

3 Den internationellt hyllade sydafrikanska fotografen Zanele Muholi är aktuell på Bildmuseet i Umeå. Muholi definierar sig som ickebinär (genderqueer på engelska) och ser sig främst som en "visuell aktivist" som arbetar för att synliggöra svarta personer i den utsatta gruppen hbtqia+. Denna retrospektiv innehåller starka bilder från ett flertal serier, från 2002 till i dag. Här dokumenteras allt från hatbrott och begravningar, till skönhetsstävlingar för queera och Muholi själv. De iscensatta självporträtten är särskilt fängslande och fantasirika, tjugiga som modefotografier men utmanar samtidigt fördomar och stereotypa föreställningar. **Birgitta Rubin**

Njutbar brutalitet

Tv-serie. "Gomorra"
HBO

4 Den femte säsongen av "Gomorra" – löst baserad på Roberto Savianos bok med samma namn – är, precis som tidigare, så våldsam att omdömesgilla personer i mitt hushåll vägrar se den. Självt följer jag de brutala och utstuderat humorbefriade maffiabossarna med oförställd njutning, där de agerar likt mytologiska gestalter med fjärrseende blickar och högspråda huvudrörelser. I själva verket påminner det koreografiska mönstret i "Gomorra" alltmer om Wieland Wagners legendariska operauppsättningar från Bayreuth på 1950- och 60-talet, där rollfigurerna placerades ut som orörliga schackpjäser på scenen. Stiliserad undergångsstämning från Neapel – oemotståndligt. **Björn Wiman**

Public service i toppform

Dokumentär. "Partiledare av Guds nåde" SVT

5 I två entimmesprogram porträtterar SVT-journalisten Jesper Henke KD:s partiledare under 31 (!) år. Det är public service i toppform: folkbildande, stora politiska penseldrag, varvade med personliga intervjuer och bilder. Emellanåt blir det riktigt spännande. Och Alf Svensson själv är så värtalig och oförfälskad att även den som aldrig så mycket som sneglar åt KD:s valsedel saknar honom som partiledare. Dessutom står han för och förklarar hederligt sin och partiets åsiktsvändningar, som i abortfrågan. "Jag hade fel, till en början, men jag har ändrat mig", säger han. Mycket – för att inte säga själva kärnan – har gått förlorat sedan hans tid. **Sandra Stiskalo**

Hör konstkritikern om utställningen i klippet. Foto: TT/Andreas Idén

Visuell aktivism och humor när Zanele Muholi ställer ut i Umeå

UPPDATERAD 29 NOVEMBER 2021 PUBLICERAD 28 NOVEMBER 2021

Zanele Muholis fotografier karakteriseras av intimitet, medkänsla och värdighet men humor är också en viktig ingrediens. SVT:s konstkritiker Dennis Dahlqvist har besökt Zanele Muholis utställning på bildmuseet i Umeå.

Zanele Muholi är en av vår tids mest omtalade fotografer; en visuell aktivist född 1972 i en kåkstad utanför Durban som ägnat de senaste 20 åren till att lyfta fram, synliggöra och dokumentera livet för hbtq-personer i Sydafrika. Ett banbrytande, viktigt och många gånger livsfarligt arbete.

Muholi slog igenom redan med sin första separatutställning i Johannesburg 2004. Fotoserien *Bara halva bilden* lyfte fram människor som blivit utsatta för hatbrott. På Efterdyningar försöker ett våldtäktsoffer skydda sina privata delar med händerna; det långa ärret på låret är från ett tidigare övergrepp.

Muholis fotografier karakteriseras ju av intimitet, medkänsla och värdighet men humor är också en viktig ingrediens. I bilden *Jag är inte manhaftig* – men mina ben är, skämtar fotografen friskt om sina egna, håriga smalben. Humor gör ju att man kan hantera och stå ut med en svår livssituation lite bättre.

En annan viktig del i Muholis visuella aktivism är att fotografera hbtq-personer på allmänna platser som till exempel dom här modiga skönhetsdrottningarna på badstranden i Durban. Ett effektivt sätt att synliggöra en "dubbelt" marginaliserad grupp – under apartheid var ju även stränderna segregerade.

I serien *Hylla den mörka lejoninnan* iscensätter Muholi sig själv – som Zuludrottning med afrokammar i håret istället för diadem eller som barbröstad gruvarbetare. Ett enkelt sätt att ifrågasätta hur schablonmässigt dom svarta avbildats genom tiderna.

Andra iscensättningar som *Kunskap* och *Den sista* påminner om olika, bestialiska metoder som användes under apartheidtiden.

Men alla gillar inte att Muholi försöker att återerövra sin egen historia. 2010 fördömde till exempel Sydafrikas egen kulturminister fotografens bilder som omoraliska och stötande. Det tycker jag känns djävligt stötande, eller hur?

Hållbar insättning i timmerbank

Den gigantiska stockstrukturen Bank of Norrland eggjar fantasin på Bildmuseet i Umeå. Susanne Helgeson rapporterar om ett tankeväckande sätt att lagra koldioxid.

TENDENS Vi lever mitt i en ekologisk kris som rätt rejält destabiliserar vår fortsatta överlevnad. Många försöker öka den allmänna medvetenheten om detta faktum för att snabbare och mer radikalt kunna förändra vårt sätt att leva, producera, konsumera. Också arkitekter. I utställningen *Architectures of Transition* på Bildmuseet i Umeå (till och med 3 april 2022) visar åtta kontor hur arkitektur kan bidra i övergången till ett nytt ekologiskt paradigm.

De åtta representerar ett skifte inom den samtida arkitekturen och har legat i framkant för insatser som minskar koldioxidutsläppen inom byggbranschen. Deras projekt i utställningen, såväl realiserade och pågående som rent utopiska, svarar på frågor om vad de allt starkare kraven på klimataktion innebär för arkitekturen och vilka de praktiska och estetiska effekterna kan tänkas vara.

Ett av de mest intressanta har titeln Bank of Norrland och är ett lika kaxigt som ödmjukt debattinlägg signerat Anders Berensson Architects. Den minst sagt imposanta gestaltningen – en megastruktur, en kubikilometer stor, av snillrikt staplade timmerstockar – rymmer ett förslag om en

mer hållbar skogsindustri samt en radikal förändring av träditot och hur vi bygger med trä.

– I dag avverkas så mycket mer skog än vad vi behöver och bara 17 procent av denna blir en träprodukt i slutänden. Vi måste helt enkelt spara träet till vettiga grejer, som att bygga hus av det, säger Anders Berensson.

I takt med att de svåra stormarna blir fler måste vi bli smartare, menar han och påminner om de 75 miljoner kubikmeter trä som 2005 föll under stormen Gudrun –

ungefär lika mycket som avverkas i Sverige under ett år. Han tänker sig Bank of Norrland som en koldioxidsänka i form av ett timmerlager av stormfällida och naturligt fallna träd. Trä som en resurs som tas ut vid behov, precis som i andra banker. Berensson har tidigare använt både omkullblåsta och almsjuka träd i realiserade byggprojekt.

Eftersom det varit så svårt att få samstämmiga fakta från de forskare och industriledare som intervjuats under projektets gång beskrivs Bank of Norrland som en science

Anders Berensson Architects har iscensatt en berättelse om skogens och timrets värdestrukturer.
Visualisering: Anders Berensson Architects

Bank of Norrland är en kubikkilometer timmer – en årsproduktion – som kunde bli den största människotillverkade koldioxidfällan i världen. Visualisering: Anders Berensson Architects

fiction-berättelse. Handlingen i denna kretsar också kring frågor om vad vi verkligen behöver i "den stora, förestående omställningen" (knappast mer papper och fler ohållbara kalhyggen!) och om vår relation till trä. Sammantaget ett projekt att omgående investera diskussionstid i – kan Bank of Norrland rentav bidra till att Sverige håller vad vi lovat i Parisavtalet?

Susanne Helgeson är journalist.

Banken är ett komplement till växande skog för att tillvarata virke som stormfällts eller utsatts för skadedjur. Visualisering: Anders Berensson Architects

De gula och gröna väggarna i den stora salen skapar en hemtrevlig känsla, men framför allt drar det konceptuella verket av konstnärns eget vardagsrum blickarna till sig. En inbjudande plats fylld med kulturella uttryck. Här finns enormt många detaljer att titta på i form av möbler, böcker, filmer och kuriosa.

Det är lite pirriga känslor hos de tre bildlärarstudenterna som befinner sig på Bildmuseet i Umeå. De ska hålla i en digital visning av utställningen "Standing Here Wondering Which Way to Go" av Zineb Sedira, som handlar om kultur, motstånd och identitet i 1960-talets Algeriet. Åhörarna är en gymnasieklass från Mågårdsskolan i Umeå.

Fler och fler kopplar upp sig och Karin Jonsson, konstpedagog på Bildmuseet, sköter tekniken. Studenterna Mandi Nyby-Stålnacke, Moa Myrland och Wilhelmina Jonasson intar sina platser och är redo med mikrofonerna.

Praktiken på Bildmuseet, som pågått i några veckor, börjar dra sig mot sitt slut. Det är ett samarbete med institutionen för estetiska ämnen vid Umeå universitet där bildlärarstudenterna får prova på hur det är att vara konstpedagog. Efter introduktion och auskultation där gruppen med tio studenter fått gå med på Karin Jonsson och hennes kollegas visningar av hela utställningen har de delats in i mindre grupper. Sedan har de fått planera egna visningar, vad de ska prata om, vad de ska visa och vem som ska säga vad.

DET HÄR ÄR ANDRA visningen de håller i själva. Förra gången var det för en sjätteklass i Uppsala och nästa gång, vilket blir sista, ska de möta en lägstadi-klass. Då det är digitala visningar som gäller kan skolor från hela landet anmäla sitt intresse.

Det finns en stor och viktig utmaning i att anpassa visningen efter barnens ålder. I dag är det en gymnasieklass och då kan man förutsätta att de kan en del. Begrepp som exempelvis rasism behöver inte förklaras, men ibland kan det vara svårt när de behöver känna till ett visst koncept för att kunna följta utställningen, vilket gäller framför allt yngre barn. Det kan exempelvis handla om fysik, eller som i det här fallet kolonialism, säger Karin Jonsson.

Karin Jonsson är konstpedagog på Bildmuseet i Umeå och sköter tekniken när det är dags för studenterna att hålla visning.

"Att ni knöt an Black Panthers till dagens Black Lives Matter-rörelse var jättebra. Det känner eleverna till."

Mandi Nyby-Stålnacke hälsar eleverna välkomna och berättar om bakgrunden till utställningen. Moa Myrland fikar in en fråga och bilden på skärmen sveper över fotografier som sitter på en vägg. De tar åhörarna med sig till en annan del av lokalen där Wilhelmina Jonasson berättar om musikens och aktivismens betydelse och hur kulturen spelade stor roll i Algeriet vid den här tiden. Visningen flyttas sedan till det

uppbygga vardagsrummet där de tre studenterna berättar om vad det symboliserar och representerar. Sedan avslutar de med att svara på frågor från eleverna som lyssnat och efter en 20 minuter lång visning är det dags att avrunda.

– Ni fick dem att gå in i en dialog med er, vilket var jättefint. Ni vågade låta det vara tygt en stund tills det kom en fråga, säger Karin Jonsson efteråt.

HON GER KONSTRUKTIV feedback till studenterna. Med stöd också Frida Marklund, lektor på institutionen för estetiska ämnen vid Umeå universitet, som tillsammans med en kollega är ansvarig för kursmomentet.

– Att ni knöt an Black Panthers till dagens Black Lives Matter-rörelse var jättebra. Det känner eleverna till och gör att de förstår, säger Frida Marklund. Studenterna får konkreta tips på hur

Wilhelmina Jonasson, Mandi Nyby-Stålnacke, Frida Marklund och Moa Myrland väntar på eleverna innan dagens digitala visning drar i gång.

Skolelevernas praktiska uppgift

- När visningarna hålls på plats brukar de deltagande eleverna från skolorna också få göra en pedagogisk aktivitet i Bildmuseets bildverksamhet där studenterna får handleda och hjälpa till.
- Eftersom allt för tillfället sker digitalt får i stället åhörarna fördjupa sig i sätt konstnärliga skapande tillsammans i skolan utifrån tips på skapande som Bildmuseets konstpedagoger skickat ut.
- I dagens fall handlar det om att visualisera en dikt genom att göra en kulis där en plats, person och händelse från dikten ska finnas med. "Det är ett sätt att lyfta in utställningens tema och tekniker i det praktiska också", säger Karin Jonsson.

Urklipp från
Ämnesläraren, Nr 6 / 2021

Film får Europapremiär i Umeå

KONST. Verk av hyllad konstnär visas på Bildmuseet med start i helgen.

Naeem Mohaieem har gjort flera uppmärksammade konstprojekt.

Nu visas ett urval av hans verk på Bildmuseet, bland annat filmen "Jole Dobe Na" (De som inte drucknar) som gör sin Europapremiär på Umeåmuseet. Filmen är inspelad i en övergiven sjukhusbyggnad i Indien och handlar om maken som återskapar sin hustrus sista månader i livet.

Genom små försiktiga antydningar förstår vi att paret inte delar religion.

I interreligiösa par brukar vanligtvis en av parterna konvertera. I min film ställs allt på sin spets när hustrun dör – hur

ska de egentligen hantera begravningen?

Precis som resten av samhället har Naeem Mohaieem och hans filminspelning påverkats av pandemin – planerade scener har flyttats fram för att senare strykas helt och hållet.

Naeem Mohaieem har sina rötter i Bangladesh, men bor sedan länge i New York.

Med en fot i vardera världar ser han att erfarenheterna från pandemin skiljer sig länderna emellan.

– Jag har haft släkt i Bangladesh som hört av sig och varit oroliga för mig och undrat hur det egentligen är i New York. Det går fortare att få vaccin i Bangladesh eftersom färre vill vaccinera sig där. Vilken tilltro vi har till sjukvårdssystemet

En scen ur "Jole Dobe Na" som går att se digitalt via Bildmuseets hemsida under helgen.

FOTO: PRESSBILD

med spelar jättestor roll under en pandemi.

Hans verk tar ofta avstamp i Bangladeshs turbulenta historia med kolonialism och frigö-

relse. En återkommande frågeställning är bristen på dokumentation.

– Jag har vuxit upp med en massa olika postkoloniala be-

rättelser där folk har sagt att "jag vet någon som såg det hända", men sen har det aldrig gått att bekräfta. Många av mina tidigare verk handlar om att skapa de här dokumenten som fattas och uppfylla historien igen, berättar Naeem Mohaieem.

Filmen "Jole Dobe Na" streamas på Bildmuseets webbplats från och med i dag lördag fram till och med söndagen den 21 februari.

Resten av utställningen går att se genom att boka en digital visning.

TEXT

Elin Axelsson

090 17 59 00
redaktionen
@folkbladet.mu

Urklipp från Folkbladet,
20 februari 2021.

BÄST JUST NU

Foto: Per Myrehed

Nya upptäckter i konstvärlden

Konstsäsongen är igång. På fredag öppnar Vårsalongen, men den som är sugen på spännande konst kan försöka i både färgstarka mönster, iskalla vidder och mardrömsbilder i Stockholms utbud.

1 Carl Johan De Geer: Den stora missuppfattningen
Thielska galleriet
T O M 20 MARS

Det här är allt annat än vitt och minimalistiskt. Carl Johan De Geers tyger, provtryck, mönsterskisser, fotografier med mera är en färgstark energiboost. Visst andas det 1960-tal, freds rörelse och protest här och där, men det är framför allt exempel på hur kreativ energi kanaliseras i kvalitativa mönster.

2 Ursula von Rydingsvard/ Ayedin Ronaghi
GSA Gallery, Hudiksvallsg 6 och 4
T O M 19 FEBRUARI

Ett galleri och två olika utställningar – men där båda konstnärernas bakgrund gör avtryck i verken och skapar associationer som drar uppmärksamheten från ytan mot djupet. Ayedin Ronaghi dekonstruerar persiska mattor till trådiga vävar av politik och familj. Ursula von Rydingsvard målar motiv med associationer till folkkonst från Tatrabergen.

Foto: Andersson/Sandstrom

3 Expedition Konst
Prins Eugens Waldemarsudde
T O M 20 MARS

Man tänker att konst som inspirerats av polartrakterna enbart skulle utstråla kyla. Men Svenerik Jakobssons grafik sjöder även av färg. Bland andra konstnärer som fått chansen av Polarforskningssekreteriatet att resa med isbrytare till Arktis finns Lars Lerin – vars stora akvareller imponerar – och klimataktivisterna Bigert och Bergström.

Foto: Lars Engelhardt

4 Vårsalongen
Liljevalchs konsthall
ÖPPNAR 4 FEBRUARI. T O M 10 APRIL

Nu är det dags! Vårsalongen är en kär tradition som i år ser ut att kunna slå upp portarna i tid. Förra året blev vernissagen uppskjuten ända till försommaren på grund av pandemin. I år har en jury med konsthallschef Mårten Castenfors, fotografen Julia Peirone och konstnären Stina Persson valt ut 316 verk av 150 konstnärer.

Foto: Liljevalchs konsthall

→ SvD.se

Senaste nytt från scenerna

Anna Ångström håller ett vakande öga över bildkonsten men är huvudsakligen ansvarig för scenkonst. Läs fler av hennes texter och recensioner på: [Svd.se/av/anna-angstrom](https://svd.se/av/anna-angstrom)

5 Annika Elisabeth von Hausswolff: Alternativ sekretess
Moderna museet
T O M 20 FEBRUARI

Kvinnor i handbojor. Tandguld i jätteformat. Trots att Annika Elisabeth von Hausswolffs motiv ofta handlar om våld, brott och samhällets skuggsidor är fotografierna också ofta paradoxalt estetiska. Men de är även fönster mot berättelser som är fragmentariska och som – för att låna SvD:s Joanna Persmans formulering – i huvudsak tycks utspela sig precis utanför bildens ramar.

Foto: Annika Elisabeth von Hausswolff

Anna Ångström är kritikredaktör på SvD. anna.angstrom@svd.se

Gerd Aurell presenteras i SVT:s Hemmakultur

SVT. Jason Diakité läser sin egen översättning av Amanda Gormans *Berget vi bestiger* och Umeåkonstnären Gerd Aurells verk om besprutad natur – det är en del av det innehåll som nu presenteras under vinjetten Hemmakultur i SVT.

Sammanlagt blir det tio dikter, fyra dansakter och sex filmer med konstverk på temat hopp, som publiceras från och med den 27 mars och löpande.

Alexander Ekman dansar

ett nytt verk och Cullbergs Sulem de Oliviera da Silva framför *Mountains*, av Jefta van Dinther. Dessutom bjuder Niki Tsappos på hiphop i en meta-fär. Man ska också kunna se berättelser om konstverk ur samlingarna på Moderna Museet och Nationalmuseum, till exempel om Riddarfjärden av Eugène Jansson och *Sovande barn* av Emma Löwstädt-Chadwick. Bildmuseet finns också med, där intendent Anders Jansson berättar om Umeåkonstnären

Gerd Aurells verk *Gullvik I och II* som ingick i utställningen *Markkontroll* och handlar om skandalerna kring hormoslyrbesprutningen av de svenska skogarna.

Andra som deltar i satsningen är Theodor Kallifatides, Hedda Stiernstedt och Ingela Olsson.

SVT:s tanke med Hemmakultur är att samla poesi, konst och dans för att tittarna ska kunna ta del av kultur trots pandemin. (TT)

SARA MEIDELL

Gerd Aurell i utställningen *Markkontroll*, här framför verket 2, 4-D, 2000.

Foto: Ellen Lundström, Sveriges Radio.

VISA ALLA BILDER (2)

ARKITEKTUR

Utställning om klimatbyggen – "Vi är redan försena med att skifta om"

2:08 min Min sida Dela

Publicerat tisdag 20 juli kl 16:00

- Enligt det internationella energiorganet IEA stod byggnadsbranschen 2018 för 39 procent av världens energi-relaterade koldioxidutsläpp.
- På bildmuseet i Umeå kan man just nu se nordiska arkitekters lösningar på att bygga mer miljövänligt i utställningen "Architectures of Transition".
- "Det handlar om att använda naturresurser på mer innovativa sätt", säger arkitekten och författaren Pedro Gadanho som är utställningens kurator.

Ellen Lundström
ellen.lundstrom@sverigesradio.se

KULTUR

Mer kultur: Recensionerna, krönikorna, kulturnyheter och debatten - mer läsning på vk.se/kultur

Vik kulturredaktör: Lars Böhlin 090-17 60 18 E-post: kultur@vk.se

Tystade röster i lager på lager

KONST. Bouchra Khalili låter de marginaliserade människorna få tala i sina mångbottnade filmverk. På lördag öppnar hennes utställning på Bildmuseet.

Att de stora konstinstitutionerna har långa planeringshorisonter är ett av de många förhållanden som tydligt blottlagts under pandemin – men när Bouchra Khalili nu presenteras i en ny separatutställning är det en nästan tio år gammal önskan som slår in för intendenten och curatören Sofia Johansson.

– Jag blev otroligt drabbad när jag tog del av hennes arbete 2012 och vi har haft en lågintensiv dialog i gång sedan dess. Jag är väldigt glad att till sist kunna låta besökarna få möta detta på plats.

Det talade ordet är centralt hos den fransk-marockanska konstnären, som på Bildmuseet fyller ett våningsplan med sina videoinstallationer, där också fotografi och en publikation ingår.

Det är de socialt marginaliserades röster som ges plats i verken, där erfarenheter av exil och migration, både aktuella och historiska, förs ihop i montage som berättar om tillhörighet, medborgarskap, språk, motstånd och frigörelse.

Muntligt berättande, motstånd och solidaritet är tre ben som utställningen balanserar på, säger Sofia Johansson.

– Alla tre aspekterna återkommer om vartannat och som betraktare gäller det att lyssna. Vi är ofta dåliga på att göra just det, men Bouchra Khalili gör det enkelt för oss i sina verk. Hon låter oss möta människor som talar rakt in i kameran och berättelserna är ofta personliga och raka.

Bakom den lättillgängliga ingången avtäckts dock de många lager som är konstnärens specifika metod, detta att ställa samman mikronarrativ till montage och mångbottnade helheter. Arbetsmetoden och intresset för det muntliga berättandet, förklarar konstnären själv på videolänk, har sin källa i hennes Marockanska rötter.

– Den nordafrikanska historien av kolonialism traderas ofta genom ett kvinnligt muntligt berättande. På det viset blir utställningen ett sätt att hedra mitt arv, av att jag går i deras fotspår.

Bouchra Khalili börjar ofta med att ställa frågor till sig själv, enkla frågor, säger hon, som vad det betyder och vad som händer när tystade röster börjar tala med egna ord. Hur blir den enskilda rösten kollektivets? frågar hon sig och återkommer ofta till Pier Paolo Pasolinis begrepp "civic poet".

– Den publika berättaren blir

Från The Tempest Society, där aktivistteatergruppen Al-Assifas historia står i centrum.

FOTO: BOUCHRA KHALILI

Till vänster verket The Typographer och på väggen publikationen The Radical Ally.

FOTO: MIKAEL LUNDGREN

också i någon mån kollektivets röst. Den som adresserar ett kollektiv kan också bli en bärare av minnen av levande människor, ett levande arkiv.

Videoserien The speeches serier blir ett exempel på detta, säger hon. I den tredelade serien får olika migrantgrupper i Europa och USA med egna ord berätta om kolonialism, rasism, arbetsvillkor och tillhörighet.

– Här finns en klar medvetenhet om att det som blir berättat utgår från ett jag – ändå är det

en del av ett kollektiv som förmedlas.

Frågan om vem som bär vittnesbörd från olika platser i historien är ett annat bärande tema. Jean Genet blir en person som får gestalta detta i filmen Twenty-Two Hours, som skildrar den franske poetens resa till USA för att stödja Svarta pantrarna i kampanjen för frigivandet av ledaren Bobby Seale 1970.

– Han kom för att bära vittnesbörd om lidandet och väl-

det och genom att säga det underströk han sin egen position, konstaterar Bouchra Khalili.

Vittnespositionen blir också en metafor för vad en konstnär ägnar sig åt, menar hon och i filmen låter hon en utforskning av själva mediet äga rum, där samtida protagonister och nya upptäckningar får destabilisera själva vittnespositionen.

Jean Genet återfinns också i det svartvita filmverket The Typographer, där vad som påstås vara hans sista mening i livet, från boken Prisoner of Love, sätts med typer och på slutet framträder – en referens till filmskapandets förmåga att likt typsättning kunna skapa ett positivt av ett negativt.

– Vi har alla konversationer med spöken och Pasolini och Genet har hemsökt mig i många år. Men jag har även många fler mindre kända, säger konstnären och nämner aktivistteatergruppen Al-Assifa, verksamma i 1970-talets Paris. I filmen The Tempest Society lyfts deras arv av en grupp samtida studenter och i filmen dyker den siste medlemmen i teatergruppen upp som ett spöke.

– Frågan här blir hur historien manifesterar sig. Vem är ett spöke? säger Bouchra Khalili. Totalt tre timmars filmmate-

rial ingår i utställningen, men utställningstiden är motsvarande generös, till 6 mars nästa år.

– Jag hoppas att många tar chansen att komma tillbaka många gånger och ger sig tid att fördjupa sig, säger Sofia Johansson.

SARA MEIDELL

Vernissage på lördag

Bouchra Khalilis utställning Stories Within Stories öppnar på lördag den 16 oktober och visas till den 6 mars 2022.

Bouchra Khalili är född 1975 i Casablanca, Marocko och är i dag verksam i Berlin, Tyskland. Hon arbetar framför allt med film, fotografi, installation och publikationer. Har haft separatutställningar på bland annat MOMA i New York, MACBA i Barcelona, Jeu de Paume i Paris, Secession i Wien och deltagit i internationella festivaler som Venedigbiennalen och Documenta.

Utställningen är producerad av Bildmuseet och utöver verken som visas har även en bok tagits fram.

KULTUR

Mer kultur: Recensionerna, krönikorna, kulturnyheter och debatten - mer läsning på vk.se/kultur

Kulturredaktör: Sara Meidell 090-17 60 38 E-post: kultur@vk.se

Finalutställning i en ovanlig

KONST. Även i konsten råder återbruk. Tvillingarna Rakel Bergman Fröberg och Tekla Bergman Fröberg arbetar var för sig då de skapar nya verk med hjälp av äldre material. Deras verk kan ses i masterutställning på Bildmuseet, som snart släpper in besökare.

Vårterminen närmar sig slutet och då ställer, som traditionen bjuder, studenterna som lämnar Konsthögskolan ut på Bildmuseet. Den här gången var det nära att det inte blev några fysiska besök, men även om även om det blir digitalt vernissage öppnar Bildmuseet för besökare torsdag 13 maj.

En av de femton medverkande studenterna som gläds är Rakel Bergman Fröberg.

– Det blir en hel upplevelse att vara här och mötet med konsten blir mycket närmare. Att komma hit är att uppleva den på riktigt, säger hon.

Hon beskriver hur det känns att ta på de olika metallsakerna som hon hängt från taket och som utgör verket En sista dans, eller upplevelsen att klappa hundarna i Sker då vår vilja.

Får man röra dina verk?

– För mig får man det, svarar Rakel Bergman Fröberg.

Hon arbetar alltså med gammalt material. Hundarna hon beskriver är gjorda av allehanda material, bland annat en gammal pälsjacka.

– Den gick sönder och var redo att byta livsform, men de är inte heller fasta utan är på väg någonstans.

På två väggar hänger hennes tavlor och allting har startat med träbitar som hon hittat någonstans under sina turer. Att det har renoverats lite extra mycket under pandemin har medfört att containrarna varit välfyllda för en konsthögskolestudent på jakt efter uttrycksmedel.

Hon använder knivar, saxar och andra skarpa saker för att karva ut sina motiv på träskivorna, men innan dess tar hon sina skor med broddar och dansar på träet. Hon vill att det ska synas mänskliga spår på tavlorna. Tanken på att folk använt träbitarna som golv eller väggar ger dem ett mervärde.

När hon beskriver sitt arbete är lätt att ana att Rakel Bergman Fröbergs ateljé är välfylld med diverse attiraljer. Hon bekräftar att det är så.

– Jag gillar att ha det så. Är det tomt känner jag mig ensam, säger hon.

I en annan del av utställning hittar vi Rakels 26-åriga tvillingssyster Tekla Bergman Fröberg. De har alltid gått samma klasser men även om de inte jobbar tillsammans finns tydliga likheter mellan deras konst-

Tekla Bergman Fröberg framför sina minnestavlor.

Rakel Bergman Fröberg framför sina träsnitt som utgör Åkallan.

FOTO: TORBJÖRN JAKOBSSON

Det blir en hel upplevelse att vara här och mötet med konsten blir mycket närmare.

När Tekla Bergman Fröberg började med att använda porslinsfigurer använde hon tejp för att sätta samman dem men nu har hon gått över till lera som hon bränner i ugn.

Hon har också gjort några tavlor med allehanda prylar som hon tagit hemifrån eller hittat på olika ställen. Det blir en sorts minnestavlor som man kan närstudera och använda för att minnas vad man själva har använt och gjort.

– Det är kul att tänka på var allting har varit tidigare, konstaterar hon.

LARS BÖHLIN

närliga verksamhet. Tekla utgår bland annat från porslinsfigurer som hon samlar på sig. Sedan slår hon sönder dem.

Känns det inte hemskt att slå sönder dem?

– Jo lite. En del tar det emot att förstöra men jag känner att jag måste, jag känner att jag befriar dem från sina kroppar.

Efter att ha slagit sönder dem, vilket man kan se i videoverket

Livstid, sätter hon samman dem till nya konstverk. Resultatet är böljande skulpturer som kan vara både tunga och bräckliga. Att frakta dem hem till Göteborg blir en utmaning.

Kontakta kulturen: Mejla kultursidan dina synpunkter och tips på bevakningar, skriv till kultur@vk.se

tid

FOTO: TORBJÖRN JAKOBSSON

■ Ovanliga tider på Bildmuseet

Ovanliga tider visas 8–23 maj. Lördag 8 maj är det online-vernissage. Torsdag 13 maj öppnar Bildmuseet för besökare.

Medverkande konstnärer: Rakel Bergman Fröberg, Tekla Bergman Fröberg, Hannah Brännström, Joel Danielsson & Louise Öhman, André Fischer, Mrah Gazi, Erica Giacomazzi, Emma Hjelm, Judit Kristensen, Per Nenzelius, Charlott Ostritsch, Jonatan Pihlgren, Yuri Rusinov (Georgios Lazaridis) och Sandra Wasara-Hammare. Huvudhandledare och curator är den Berlinbaserade konstnären Ariane Müller, gästlärare på Konsthögskolan.

Rakel Bergman Fröbergs hopsamlade verk En sista dans.

Sandra Wasara-Hammare "Jag lägger hjärtat i mitt skåp när jag kommer och tar med det när jag går. Till Julia och Julia, 2021." FOTO: MIKAEL LUNDGREN

Emma Hjelm, Oviss väntan, 2021. Stillebild. FOTO: EMMA HJELM

KULTURKRÖNIKAN

"Disaster girl" har fått sin revansch

Vilket jävla kaos vi befinner oss i, om ni ursäktar. Härmdagen läste jag om försäljningen av den klassiska memen "Disaster Girl". Här är historien bakom:

År 2005 satte den lokala brandkåren ett förfallet hus i staden Mebane i östra USA i brand. Pappan Dave Roth ställer sig framför huset med sin fyraåriga dotter Zöe och säger "Kan du titta bakåt på mig och le?".

KLICK. Resten är internethistoria. Fotot av den lilla Zöe som smilar på ett händelsevis uppsättligt vis med ett brinnande hus i bakgrunden har sedan dess snurrat runt på nätet som en klassiker i modern memekanon.

Nu har historien fått en ny knorr.

Fyra år efter att bilden på Zöe togs lanserades världens första kryptovaluta, bitcoin. Längre hade idén funnits om en valuta helt utanför regeringars och finansinstitutioners kontroll. Med bitcoin började man skapa digitala mynt i en huvudbok bestående av en serie ihopkopplade datorer. I dessa datorer (tusentals) fanns en siffersträng som endast kunde tillföras information kronologiskt, alltså bara byggs på med nya s.k. "block". Detta nya block innehöll inte bara den nya informationen utan även föregående block som ett inbakat kryptografiskt kondensat. På det viset läste sig alla block till varandra i en kronologisk kedja som inte gick att korrumpera, då alla datorer synkade och kontrollerade den s.k. "blockkedjan" konstant.

Det finns olika blockkedjor i dag och de används inte endast för att skapa och verifiera kryptovaluta, utan även för att "stämpla" digitala dokument. Senaste heta potatisen är NFT – "non fungible tokens", skapad av blockkedjan Ethereum som har sin egen kryptovaluta "ether". Den kan väl närmast beskrivas som ett unikt ägarcertifikat av ett digitalt verk – ljud, bild, video, etc – som man kan byta, ungefär som ett samlarkort. I dag är NFT:er en het potatis och det är genom dessa som lilla Zöe Roth, i dag en tjugoårig student, fått sin revansch. I kontakt med en manager skapade hon nämligen en NFT av sin meme och sålde den under en auktion för 180 ether. I skrivande stund är en ether värderad till cirka 29 000 kr, vilket alltså drog in strax över 5,2 miljoner kronor till Zöe. Hon

På 10 sekunder hade han släppt ut lika mycket koldioxid som hela hans konstnärliga verkssamhet i studion brukat under de senaste 2 åren.

Fotot av den lilla Zöe har sedan 2005 snurrat runt på nätet som en klassiker i modern meme-kanon.

säger i intervjuer att det var ett sätt för henne att få kontroll över en situation där hon känt sig maktlös.

Den digitala konstmarknaden har genom NFT:er exploderat, men det är förstås inte helt okontroversiellt. Det handlar nämligen om energitärgången hos de hundratals processorer som hela tiden beräknar blockkedjan. Bara bitcoins blockkedja använder lika mycket energi under ett år som hela landet Norge. Två tredjedelar kommer från förbränning av fossila bränslen. Även kryptokonsten delar konstvärlden itu.

Svenska konstnären Simon Stålenhag skrev i en twittertråd i år, med mycket mothugg, att han upplever NFT:er som ett stort bedrägeri. Den franska konstnären Joanie Lemercier skriver mer ingående i ett blogginlägg på sin hemsida om sin NFT-försäljning som han i dag djupt ångrar. Han släppte sex digitala konstverk i sammanlagt 53 upplagor på Nifty Gateway, en digital konstmarknad. De sålde slut på 10 sekunder.

Lemercier, en mycket miljömedveten konstnär som i flera år arbetat för att dra ner sitt koldioxidavtryck, titlade av ren nyfikenhet på energitärgången av försäljningen. Han fick sig en chock. Var och en av de 53 upplagorna hade genererat ett utsläpp på 80 kg koldioxid, och för varje vidareförsäljning skulle den mängden öka. På 10 sekunder hade han släppt ut lika mycket koldioxid som hela hans konstnärliga verksamhet i studion brukat under de senaste 2 åren.

Blockkedjor är måhända framtiden. Men vi ska nog först diskutera dess bidrag till miljökatastrofen på jorden.

Vill du kommentera krönikan? Mejla på kultur@vk.se

Anahita Ghazinezam

kulturskribent i Umeå, har bland annat en pågående artikelserie om slöjdtkniker och material på VK Kultur.

The 2021 Best Exhibitions List

We present our annual round-up per a list of exhibitions seen over the year (near and far; although the pandemic imposed some limitations on the "far" part) that made a significant impact and impression on us and could be counted as favourites of the team.

1. *All hail a brilliant double bill:*

Naeem Mohaiemen, *Jole Dobe Na*, February 20 – September 5

Zenib Sedira, *Standing Here Wondering Which Way To Go*, June 19 - October 24

Bildmuseet, Umeå

These were two exhibitions we were almost not about to see. The panic that dawned upon us the moment we realized Bildmuseet, a world class university campus museum in the north of Sweden, was closed during our short visit this summer... But we've never been very shy with pulling strings while travelling, when needed to, to see good art. Having followed the museum programme from afar and applauded many of the curatorial choices made in recent time, the double bill on view exceeded all our expectations. If **Naeem Mohaiemen's** solo exhibition with the very poetic title in Bengali *Jole Dobe Na* (Those who don't drown) brought attention to the history of Bangladesh by way of photographic archives, artefacts and collective memory, French-Algerian London-based **Zenib Sedira's** elaborate *Standing Here Wondering Which Way to Go* in a similar fashion shed light on crucial historical events in her parents' native Algeria. While the two exhibitions were quite different in form; Naeem Mohaiemen's visually austere and Zenib Sedira's warm and very inviting with an impressive 1:1 replica of her own London living room as the centerpiece, both were equally eye-opening. In both instances, there were overlooked histories that don't make part of mainstream and commonplace discourse and which really resonated with us on a personal level as diasporic children.

Ashik Zaman, Koshik Zaman & Corina Wahlin

1. *All hail a brilliant double bill:*

Naeem Mohaiemen, *Jole Dobe Na*, February 20 – September 5

Zenib Sedira, *Standing Here Wondering Which Way To Go*, June 19 - October 24

Bildmuseet, Umeå

Naeem Mohaiemen, from the exhibition *Jole Dobe Na*. Courtesy of the artist and Bildmuseet.

Zenib Sedira, *Standing Here Wondering Which Way To Go*. Courtesy of the artist and Bildmuseet. Photo: Mikael Lundgren

KULTUR

Mer kultur: Recensionerna, krönikorna, kulturnyheter och debatten - mer läsning på vk.se/kultur

Kulturredaktör: Sara Meidell 090-17 60 38 E-post: kultur@vk.se

Zineb Sedira vill med sin utställning återskapa tidsandan och stämningen från tiden för den legendariska Pan African Festival som ägde rum 1969.
FOTO: MIKAEL LUNDGREN

Ett sju meter högt torn har specialbyggs för Bildmuseets utställning av den svenska arkitektbyrån Norell/Rodhe. Tower of many views, som konceptet heter, är ett utsiktstorn som inspirerats av landskapsmåleri, med olika vyer från olika nivåer av tornet.

Glasir är Framlabs projekt för att möjliggöra en ny sorts stadsodling.

Arkitektur och frihetskamp

NYA UTSTÄLLNINGAR PÅ BILDMUSEET. Nordisk arkitektur med visionärt anslag och ett frihetskämpande algeriskt 1969 - på lördag öppnar Bildmuseet två nya utställningar, båda med blick på framtiden.

UTSTÄLLNINGAR. Zineb Sedira och samlingsutställningen Architecture of transition är årets sommaröppningar på Bildmuseet, som efter lördagens vernissage åter har full verksamhet i gång i huset med totalt fem utställningar.

- Vi är jätteglada att kunna presentera dessa utställningar som vi hoppas ska kunna ge ny energi, inspirera och leda till många intressanta samtal, säger Katarina Pierre, Bildmuseets chef som på torsdagen bjöd in till pressvisning.

Zineb Sedira på våning fem tar besökaren med på en tidsresa till ett Algeriet 1969, då den legendariska festivalen Pan African Festival ägde rum, där konsten och kulturen stod i centrum för den frihetskamp som haft ett nav i Algeriet under 1960-talet.

Född 1963 av algeriska föräldrar, just efter det algeriska frihetskriget, och uppvuxen i en familj som engagerade sig i världshändelserna och där

kulturen sågs som en central kraft, vill Sedira i utställningen utforska både tidsandan och hur den format henne som person och konstnär - det förklarar hon i en intervju med Brita Täljedal, museiintendent.

- Jag är intresserad av hur Algeriet samlade krafter där frihetskamp och dekolonisering pågick - hur festivalen synliggjorde kulturen som en otrolig kraft i den kampen och processen.

Utställningen består av fyra delar, eller scener, bland annat en kopia av konstnärens eget vardagsrum i Londonstadsdelen Brixton, en av de platser där hon i dag verkar ifrån, där även Paris och Alger ingår.

- Jag ville ta in min brittiska identitet i sammanhanget, säger Sedira, som i sitt vardagsrum låter besökaren ta del av tv-intervjuer, tidningar, böcker, musik, som både gestaltar hemmet som självbiografi och öppnar mot 1960-talets idéer och händelser.

Nya grepp på fotografiska och filmarkiv utgör andra delar av utställningen, där Zineb Sedira skapat sina egna gestaltningar av 1960-talets stämningar, med korsklippningar av faktiska händelser och personliga vinklar. Från ett gammal filmarkiv har hon klippt samman gamla propaganda-filmer men även mera poetiska filmklipp från Algeriets då blomstrande filmindustri. Och i en rad fotomontage varvas scener från frihetskamp i Algeriets med bilder från samtida händelser, bland annat Storbritanniens black panther-rörelse.

"We have comeback" är titeln på den fjärde delen i utställningen, där konstnärens egna vinylskivor med radikal musik från 1960-talet presenteras: Miriam Makeba, Marvin Gaye, Joan Baez, Victor Jara - men även inspelade tal av Martin Luther King.

Också utställningens titel, Standing Here Wondering

Museiintendent Anders Jansson, med ett exempel från Framlabs pågående projekt Fjellheim, som skapar återvinningsbara hus för karga och otillgängliga miljöer.
FOTO: SARA MEIDELL

Which Way to Go, har musik-koppling, lånad från en gospel av den amerikanska sångerskan Marion Williams.

- Det är en titel som också för-

bindar 1960-talet med en ständigt aktuell fråga kring vilken framtid vi rör oss mot, menar museiintendent Brita Täljedal.

Kontakta kulturen: Mejla kultursidan dina synpunkter och tips på bevakningar, skriv till kultur@vk.se

I den del av Zineb Sediras utställning hon kallar "We have come back" visas ett urval av hennes egna vinylsamling med radikal musik från 1960-talet.

Danska gruppen Cita har i projektet RawLam skapat en metod att ta tillvara på trä av låg kvalitet som industrin annars hade kasserat.

på Bildmuseet

Tankar om framtiden är också utgångspunkten för utställningen Architectures of transition som öppnar på våning sex – ett antal nordiska arkitekter som på olika sätt verkar i det fält som söker arkitektoniska svar på klimatkrisen. Både pågående projekt och visionära idéer presenteras, där besökaren får ta del av alternativa och hållbara sätt att utforma arkitektur och stadsrum.

Arkitekten, författaren och tidigare chefen för Museum of Art, Architecture and Technology i Lissabon, Pedro Gadano, har curerat utställningen som är producerat av och för Bildmuseet. Han understryker vikten av att kunna tänka nytt i flera dimensioner för att skapa framtidens lösningar.

Trycket på att ställa om till ett hållbart byggande ökar alltmer och för att klara det behöver vi kunna tänka på helt nya sätt kring arkitektur och kring nya tekniker och teknologier. Vi behöver internera i många fler dimensioner och skalor än

någonsin tidigare, säger han på länk vid presskonferensen.

– Detta arbete äger redan rum och vi vill här visa på den innovativa kraften som finns – det är en viktig kartläggning av arbete som pågår.

Bland projekt som visas finns danska forskningsklustret Citas så kallade RawLam, där man utforskar hur man med avancerad datorteknik kan maximera användningen av limträ. Där virke av låg kvalitet i dag kasseras, visar man på sätt att i stället ta tillvara på det till funktionsdugligt byggnadsmaterial. I utställningsrummet kan besökaren röra sig under och mellan deras träkonstruktion, som planeras att byggas ut under utställningsperioden med lokala material.

– Detta ger ju också ett förslag till ett nytt estetiskt uttryck som omfattar råheten, barken, hålen, det vi i dag skyr för att vi varit så tillvanda vid de rena ytorna, säger museiintendent Anders Jansson, som arbetat med utställningen.

Zineb Sedira och Architectures of transition

Zineb Sedira (f. 1963, Frankrike, bosatt i Storbritannien) representerar Frankrike på Venedigbiennalen 2022. Hennes konstnärskap presenterades 2010 i en stor separatutställning på Bildmuseet. **Standing Here Wondering Which Way to Go** är skapad på uppdrag av Bildmuseet tillsammans med Gulbenkian, Lissabon; Jeu de Paume, Paris och IVAM, Valencia. Den pågår fram till 24 oktober 2021.

I Architectures of transition medverkar 3XN (Danmark), Anders Berensson Architects (Sverige), Belatchew Arkitekter (Sverige), CITA (Danmark), Framlab (Norge), Happy Space (Sverige), Lunden Architects (Finland) och Norell/Rodhe (Sverige). Utställningen är initierad och producerad av Bildmuseet och pågår till 10 april 2022.

Båda utställningarna öppnar för allmänheten på **lördag den 19 juni**. Invgång genom ett digitalt samtal mellan Zineb Sedira och museiintendent Brita Täljedal. Därpå Pedro Gadano och Anders Jansson som presenterar Architectures of Transition. Evenemanget sänds på Bildmuseets hemsida kl 14-15.

Ett mer konceptuellt projekt presenteras av kontoret Belatchew, det så kallade Straw, där små strån fästs på husfasader i städerna, för att i vinden generera ström och energi.

– De omvandlar byggnaden till ett självförsörjande vindkraftverk, speciellt utformat för stadsmiljön. Även här handlar det om ett helt nytt estetiskt uttryck, där den statiska byggnaden blir lik en mjuk kropp som andas, säger Anders Jansson.

Glaskonstruktioner för stadsodling, ett kontor byggt som ett pussel, återvinningsbara hus designade för karga miljöer är andra idéer och projekt som presenteras. Utställningen kommer under den vi tilltagna utställningsperioden, fram till april 2022, att innehålla en mängd programpunkter, föreläsningar, workshops och även kompletteras med arbeten av studenter vid Arkitektthögskolan.

SARA MEIDELL

Linn Thelander, Stina Andersdotter och Karolina Almgren på torsdagskvällens konsert i Studion. FOTO: ERICA SJÖSTRÖM

Smakfullt snyggt med Andersdotter vid rodret

MUSIK

Stina Andersdotter, kompositör, bas/sång, **Linn Thelander**, sång, **Karolina Almgren**, saxofon, **Anders Persson**, piano, **Anders Kjellberg**, trummor
Umeå Jazzstudio

JAZZSTUDION. Jazzklubbens tredje junikonsert bjuder på finfrämmande i form av basisten, kompositören och sångerskan Stina Andersdotter med Starling & Oak Tree. Kapellmästare Andersdotter, som också var STIM-stipendiat 2020, är en självklar medelpunkt i bandet som består av Linn Thelander, sång, Karolina Almgren, sopransax och på flankerna jazzrövarerna Anders Persson vid flygel/rhodes och vikarierande trumslagaren Anders Kjellberg.

De inleder lite mjukt med Kurt Weills Speak low i en fin tappning med supersnygg sång av Linn och Stina vars röster följs åt på ett tämligen oemotståndligt sätt.

Stina berättar i mellansnacket att hon brukar samla på citat att spara för dagar när hon behöver känna sig modig och att nästa låt, A lioness in Takhar, kommer ifrån ett citat hon hämtat ur en dokumentär om kvinnliga fångar i Afghanistan. Fångarna berättade att de, pa-

radoxalt nog, kunde känna sig tryggare i fångelset. Vemodig melodi, trestämmig sång och tassande vispar tar oss till sydligare breddgrader.

Kompositionerna växlar från mjukt tillbakalutat till mer sprittande tongångar som i intrycket till debutplattans titellåt Starling & Oak Tree. Här lirar Anders rhodes och Stina har bytt från elbas till kontra. Texten är inspirerad av en stare som bodde på samma gård som Stina en sommar i göteborgska Majorna och av urgamla ekar på Öland.

Allt är smakfullt och snyggt konserten igenom med fina solo-prestationer av Almgren/Persson/Andersdotter och så Linns förnämliga sång på toppen. Det enda som stör mig en aning i ljudbilden är en cymbal som ibland är lite väl dominant.

Bandet avslutar sitt första set (de kör dubbla konserter) med kvällens andra standard, George och Ira Gershwins I've got a crush on you, med leadsång av Stina – ännu en roll hon behåller till fulländning (alltjämt spelandes bas). Publiken jublar och klappar efter mer och de bjuder på ett avslutande extra-nummer signerat Evert Taube.

Väl ute värmer solens strålar fortfarande på näsan, björkarna grönskar i motljuset och jag gnolar på Taube. Det här blir en bra sommar!

ERICA SJÖSTRÖM

Vi har förlorat en stark och inspirerande röst i frågor om demokrati och bildning.

Socialdemokraternas partisekreterare Lena Rådström Baastad om beskedet att den socialdemokratiska politikern och tidigare kultur- och utbildningsministern Bengt Göransson avlidit, 88 år gammal. (TT)

Zineb Sedira: Standing Here Wondering Which Way to Go

Jeu de Paume, Paris, 15. 10. 2019 – 19. 1. 2020

Bildmuseet, Umeå, 19. 6. – 24. 10. 2021

Calouste Gulbenkian Museums, Lisbon, February – April 2022

IVAM – Institut Valencià d'Art Modern, Valencia, 2022

by Koshik Zaman

It's by mere chance that I get to see Zineb Sedira's *Standing Here Wondering Which Way to Go* at Bildmuseet, her second time exhibiting at the museum following the solo exhibition *Under the Sky and Over the Sea* in 2010. French-born of Algerian descent and based in London, Sedira has notably been selected to represent France at

archives, artifacts, and memory, then Sedira in a similar fashion probes and shines light on crucial historical events in her parents' native Algeria.

At hand is literally a very welcoming show. The walls are painted in shades of green and yellow, exuding an air of warmth and joy. At the center, placed slightly angled, is a 1:1 replica of Sedira's own London living room. The walls are covered with trompe l'oeil photo wallpaper and the room is furnished with Sedira's own personal belongings. *Way of Life* (2019) is the most elaborate of the four scenes into which the exhibition has aptly been divided. Examined throughout the show is a part of Algeria's timeline in which Algiers was hailed an epicenter for political and revolutionary movements, following the Algerian independence gained some years prior. As a testament of the zeitgeist stands the Pan-African Cultural Festival, an event held in 1969, serving here as a point of departure for surveying collective and constructed memory and the promotion of national identity and political ideologies through arts and culture.

In the midst of the exhibition, my mind springs to Woodstock '69, a pop-cultural notion so embedded in global memory. Something that so many have a concept of, while few actually experienced it. The discrepancy of how two pivotal cultural events held in the same year have been reproduced in the modern day blows my mind. This is an exhibition serving a few epiphanies, but with ease—rich and illuminating, highlighting Sedira's ideas in a manner that appears accessible for a wide audience, enhanced by the upbeat exhibition design.

Hats off to Bildmuseet and the other institutions involved in the production for pointing my gaze in the right direction. If contemporary art, as asserted by some, has been exhausted by political and postcolonial discourse, then I'm more than happy to partake. Sedira's exhibition strikes me as an act of generosity, and one that counts among the best I've had the pleasure to see this year.

Koshik Zaman is a Stockholm-based (SE) freelance curator and cofounder of *C-print Journal*, a noncommercial art project with the objective of highlighting a diversity in artistic expression. It takes the shape of an online art journal and a nomadic exhibition vehicle.

Zineb Sedira, *Standing Here Wondering Which Way to Go*, Installation at Bildmuseet, Umeå, 2021. Photo: Mikael Lundgren.

the 59th Venice Biennale next year. There's an evident kinship with the other exhibition I've just seen at the museum: Naeem Mohaiemen's *Jole Dobe Na*. If Mohaiemen, born to Bangladeshi parents, brings attention to the history of Bangladesh through the means of photographic

For another scene, *mise-en-scène* (2019), Sedira has reedited found and damaged archival footage (16mm and 35mm) from postwar Algeria, projecting it in a screening room installation. *We Have Come Back* (2019) showcases a collection of 1960s and 1970s records on the wall, all by musicians advocating civil rights. I spot Miriam Makeba, the late South African-born singer nicknamed Mama Africa; I'm not a stranger to her music, but I've been oblivious to her past as an activist. In *For a Brief Moment the World Was on Fire*... (2019) and *We Have Come Back*, vintage clippings, printed matter, and photographs have been neatly arranged with objects collected over the years, essentially telling of Sedira's interest in anthropology, or of a history that is her own by bloodline.

Before leaving, I pause in front of a framed photo of a building in Algiers captured by the photographer Jason Oddy. Depicted is a white, dome-shaped building, a sports arena known as La Coupole, designed by the pioneering Brazilian modernist Oscar Niemeyer. Niemeyer in Algeria? I'm surprised, but this merely attests to how Algeria, beyond war, has been widely omitted from common cultural knowledge. It turns out that the late architect spent a handful of years in Algiers, approached by officials with a mission to reshape the image of the city overseas.

Shuruq Harb: Ghost at the Feast

Beirut Art Center, Beirut, 10. 6. – 10. 9. 2021

by Natasha Gasparian

On the opening days of Shuruq Harb's exhibition *Ghost at the Feast*, the sound of a mesmerizing electronic refrain permeated through Beirut Art Center's capacious and high-ceilinged building (formerly an industrial storage facility). On that opening day especially, the sound transfixed viewers and compelled them to move in the direction of its source: Harb's award-winning video *The Jump* (2021). It is one of five works currently on view and best encapsulates the underlying political stakes of the show; namely, the subjective possibilities of living under—if not traversing—the settler-colonial rule.

In *The Jump*, an acousmatic robotic voice tells the story of a man who had journeyed to the Jordan Valley and leaped with the intention of committing suicide or else accidentally fell. The dividing line between a willful act and a tragic accident is left intentionally ambiguous. The narrative is voiced over majestic shots of the valley and interspersed with monologic reflections by Wafa Darwish (a professor of literature at Birzeit University) and Laila Atshan (a psychologist in Ramallah) on the quest for freedom. Sitting on the edge of two separate swimming pools—the pool being a now-familiar cinematic trope of the unconscious, though problematically conceived in terms of depth rather than of topology—Darwish and Atshan muse on the thrill of jumping. References to *Leap Into the Void* (1960), likely a nod to Yves Klein's photomontages, recur throughout the duration of the video as metaphors for a precarious freedom, or perhaps, more precisely, an escapist fantasy.

The question of freedom—the undeclared yet principal concern of the show—is deliberately unresolved in *The Jump*, as it is in another, earlier video, *The White Elephant* (2018). Composed of found footage shared online by Israelis during the First Intifada (1987–93) and the Gulf War (1991), Shuruq Harb's work follows the adventures of a teenage girl, recounted in the

Zineb Sedira:
*A Brief Moment /
L'espace d'un instant*.

With a foreword by Quentin Bajac and contributions by Marta Jocu, Gilane Tawadros and an interview between Zineb Sedira, José Miguel G. Cortés, and Pia Viewing (fr./eng.).

Jeu de Paume; Les presses du réel, Paris 2019, 168 pages, 24.8 x 31 cm, numerous b/w and color illustrations.

€ 39.- / ISBN 978-2-915704-90-7

OCULA

Conversation | Artist

Naeem Mohaiemen on the Afterlife of Care and Memory

IN PARTNERSHIP WITH BILDMUSEET

In Conversation with
Katarina Pierre
Umeå, 28 April 2021

Naeem Mohaiemen's new film *Jole Dobe Na* (*Those Who Do Not Drown*) (2020), commissioned by the 2020 Yokohama Triennale and Bildmuseet in Umeå, Sweden, where the work is on view until 15 August 2021 after its debut showing in Japan, is a dreamlike and meditative story about loss and care.

RELATED CONTENT

ARTIST PROFILE
Naeem Mohaiemen
[VIEW BIO, ARTWORKS](#)
[EXHIBITIONS & NEWS](#)

Kommentar. Konståret 2021

Julstämning i Blekingegården på Kulturen i Lund.

Foto: Viveca Ohlsson

Kryptokonst, ketchupeffekt och hållbarhet i konstvärlden

Konståret 2021 är nästan lika färgat av pandemin som 2020. Men marknaden har gått som tåget och kryptokonst klubbats för sanslösa summor, samtidigt som maktstrukturerna skakats om, skriver Birgitta Rubin.

Antligen en jul då vi kan besöka museerna igen. Vi har längtat efter rätta julkänslan på plats i museerna, heter det i ett glattigt pressmeddelande från Maria B Olofsson, tf generalsekreterare för organisationen Sveriges Museer.

Hon har ersatt vår nya kulturminister Jeanette Gustafsdotter på denna post och gör sitt bästa för att förmedla positivism genom att informera om museernas julevenemang, med allt från rimstugor och världens största pepparkakshus, till snömotiv och nyårstutor. Förra julen tvingades ju många hålla stängt på grund av pandemin och efter stegvisa avvecklingar av publikrestriktionerna under sommar och tidig höst så märktes en ketchupeffekt.

Uppskjutna utställningar kunde till slut öppna, som Annika von Hausswolffs suveräna retrospektiv på Moderna museet, och en rad museer, konsthallar och utbyggnader invigas. Där bland det spektakulära museet Munch i Oslo, påkostade M+ i Hongkong, en underjordisk, träinklädd flygel till Ordbrugård utanför Köpenhamn och såväl det jättelika Humboldt museum som ett nyrenoverat Neue Nationalgalerie i Berlin. Här hemma öppnade Liljevalchs omdebatterade annex och konsthallen Ravinen utanför Båstad.

Men även om det ljusnat under hösten så blöder museisektorn i stort, likt förra året. I Sverige har coronapandemin fört med sig färre utställningar och trots stödåtgärder har också många konstnärer svårare än någonsin att försörja sig, trots stödåtgärder. Sommarens publiksiffror för svenska museer visade en viss återhämtning, men besöksantalet

var ändå bara drygt hälften jämfört med före pandemin – dock något bättre ute i landet och på friluftsmuseerna än i Stockholm.

I USA har det gått så långt att en tredjedel av alla museer hotas av en permanent stängning, drygt hälften brottas med allvarliga budgetproblem och ett mastodontmuseum som Metropolitan har sagt upp 20 procent av personalen.

I Europa räknar 7 av 10 museer med sänkta anslag i coronakrisens spår, enligt The Network of European Museum Organisations. För närvarande tillåter dock nästan alla europeiska länder sina museer att hålla öppet, fast med krav på munskydd, negativ covidtest eller vaccinationsbevis (i Sverige först vid större evenemang). Ett undantag är Danmark, som en månad framöver återigen håller museerna stängda.

Själv tycker jag särskilt synd om storsatsningar som M+ i Hongkong, som parallellt med ett hårdnat tryck från Fastlandskina hade olyckan att pricka i den efterlängtrade öppningen när det på nytt krävdes flera veckors karantän för internationella gäster. Det norska museet Munch har nog heller inte fått många utländska besökare efter en ny omgång skärpta inrese regler.

Tittar vi på trender i konstvärlden så är mycket sig likt från 2020 och har dessutom förstärkts, som museernas digitala utbud för alla hemmasittare. På gallerier och auktionshus har omställningen mot onlineförsäljning tagit fart på allvar och toppnoteringar haglat.

Sotheby's har flera veckor före summeringen av 2021 gått ut med ett rekordresultat; det bästas i auktionsföretagets 277-åriga historia. En följd av en dramatisk uppgång

för onlinebud (nu 92 procent av alla!) och ett inflöde av omkring 40 procent nya köpare, de flesta under 40 år, varav en hel del från Asien. Christie's nästan lika starka resultat bekräftar bilden.

Då är vi framme vid årets konstmarknadsrakett; NFT, som var det nya heta på mässan Art Basel Miami Beach i början av december och även toppar Artreviews årliga Power 100-rankning av konstvärldens mest inflytelserika personer, grupper eller fenomen. Succén för NFT (non-fungible token) eller kryptokonst hänger ihop med att dessa digitala verk med blockkedjetekniken nu kan verifieras som unika och inte reproduceras.

Här stod Christie's för vårens stora skräll, då Beeples jättecollage av femtusen NFT-illustrationer drog iväg till sanslösa 69 miljoner dollar – startskottet för årets "crypto-art craze". Köparen var den Singapore-baserade NFT-fonden Metapurse och mannen bakom, pseudonymen MetaKovan, finns förstas med på ArtReviews lista. Likaså det kända amerikanska tvillingparet Cameron och Tyler Winklevoss, tongivande entreprenörer på området.

Det har visat sig att majoriteten av dessa färskas spelare på konstmarknaden har blivit svinrika på kryptovalutor och även ligger bakom en del rekordpriser för traditionell konst. Auktionsjättarna accepterar nu också kryptovalutor som betalning och även Sotheby's har hoppat på NFT-tåget, skapat en egen digital plattform och ett virtuellt galleri för denna tekniktunga division.

För dem som trots allt anser att kryptokonsten innebär en decentralisering av marknaden, där konstnärerna kan skippa mellanhänder och själva sälja sina verk på en mängd

Foto: Björn Strömstedt, Jean-Baptiste Beranger, Zanele Muholi/Stevens+Caple, Town/Shareburg/Amsterdam and Jancy Richards/New York, China

Ovan tv: Vy från Salad Hilowles "Vanus labor" på Konstakademien. Ovan th: Zanele Muholi "Xiniwe at Cassilhaus, North Carolina", 2016. Nedan tv: Bigert & Bergströms "Tipping point" med ett smältande "isberg" i förgrunden, i Skånefrös magasin på Österlen. Nedan th: Detalj i Beples digitala collage "Everydays. The first 5000 days".

nya plattformar, så kan NFT-boomen ses som en demokratisk landvinning.

Då passar den in bland övriga tendenser på Power 100-listan, där det blir uppenbart att coronakrisen bidragit till att skärpa alla sorters demokratifrågor. Precis som förra året återspeglas omskakade maktstrukturer i spåren av aktivistrelserna Black Lives Matter och Metoo – som i sin tur kan ses som en fortsättning på identitetspolitiken och Medborgarrättsrörelsens landvinningar på 60-talet.

På många av världens främsta museer har det länge pågått en självkritisk uppgörelse med ett misogynt, etnocentriskt och kolonialt arv – där restitution av rövade konstföremål från främst Afrika sent omsider ser ut att bli verklighet. Vårt eget koloniala arv ska nu också granskas i Nordiska museets utredning av sin samling om 8000 samiska objekt och vad som bör föras tillbaka till Sápmi.

Trenden att vita medelålders män fortsätter att tappa inflytande i konstvärldens ekosystem märks tydligt i Power 100-listan. Kvinnorna har tagit ytterligare ett steg framåt, liksom en rad svarta personer. Här syns postkoloniala tänkare, curatorer och konstnärer, däribland flera av mina favoriter: afroamerikanerna Theaster Gates som är rankad fyra, Kara Walker nummer elva, följt av

M+ i Hongkong. Foto: Virgilie Simon Bertrand

Arthur Jafa och Steve McQueen, därtill bland andra Ibrahim Mahama från Ghana och Zanele Muholi från Sydafrika.

Muholi, som är aktuell med en fängslande fotoutställning på Bildmuseet i Umeå, är en av flera svarsta konstnärer som fått en fin exponering på den svenska konstscenen i år. Likaså brittiskfödda Lynette Yiadom-Boakye på Moderna museet i somras och svensksomalier Salad Hilowle, som efter en imponerande debut på Konstakademien i våras och sin nya separatutställning på Kulturhuset i Stockholm fått ett brett genomslag.

Zanele Muholi är dessutom en "visuell aktivist" för gruppen hbtqia+ och definierar sig som ickebinär (genderqueer på engelska). Könsoverskridande konstnärskap har också fått större synlighet i Sverige, för tillfället även Victoria Verséau på Bonniers konsthall och Leif Holmstrands på Marabouparken.

Konstvärldens trender är ju ofta reaktioner på samhällsförändringar och klimatkrisen inget undantag. Det märks förstas på Power 100-listan, som innefattar flera klimataktivister och på andra plats antropologen Anna Tsing, som skrivit uppmärksammade böcker om antropocen, människans skadliga inverkan på miljön och biologisk mångfald.

Redaktionen för ArtReview lyfter själva fram det motsägelsefulla i att klimatfrågan är så stark i konstvärlden, parallellt med boomen för NFT-verk, som visat sig vara energislukande monster. En ohållbar teknik och dessutom ofta undermålig konst, om ni frågar mig – och här-

omdagen kom nya siffror som visar att kryptokonsten redan rasat i värde.

"Hållbar konst" är fokus för tidskriften Konstnären hyperaktuella nummer 4/21. Här finns åtskilliga kloka röster om resurssmart nytänkande på såväl museer och gallerier som i konstnärskap, däribland duon Bigert & Bergströms. Det handlar om allt från att minska resandet, återbruka material och i stället för plast använda miljövänliga alternativ, till delade resurser och att förlänga stora utställningar.

Moderna museets överintendent Gitte Ørskou har proklamerat att 2022 ska utställningarna i huvudsak bestå av verk producerade på plats eller hämtas från samlingarna, i stället för att slösa resurser på transporter och resor.

Sveriges museers kommande Vår-möte har just som tema museernas roll i klimatkrisen. Att vår nya kulturminister lett denna organisation får mig att hoppas att hållbarhet, liksom museisektorns brännande demokrati- och rättvisefrågor, hamnar högt på kulturdepartementets agenda.

En annan akut fråga är den alarmerande utvecklingen på Världskulturmuseerna, där ledningen för den toppstyrda myndigheten i Göteborg i årtal orättvist nedrustat Stockholmsmuseerna. Om ingen gör något så väntar en hopslagning och ohållbar slakt, där än mer av de världsunika samlingarna göms i magasin. Så snälla Jeanette Gustafsdotter, sätt ner foten!

Birgitta Rubin
birgitta.rubin@dn.se

Fackbok.

Testbild i SVT från 1974.

Vithet cementerades som tecken för överordning

Jeff Werner
"Kritvit?"

Studentlitteratur, 402 sidor

Medelnsvensson lever. Det kan jag konstatera efter en snabb sökning där det visar sig att statliga SCB så sent som 2014 tog fram statistik för att identifiera detta representativa svenska snitthushåll. Familjen heter numera Andersson och bor "i småhus i typ Hallsberg", som tidningen Land skrev i sitt referat. Illustrerat, som sig bör, med en teckning där den ljushyllta tvåbarnsfamiljen satt församlat runt köksbordet.

Själv minns jag mötet med en liknande spegelfamilj någon gång på sjuttioalet, jag tror i "Hylands hörna", och inbillade mig årligt talat att den sortens normativa antropologi hörde till historien. Faktum är ju att Sverige sedan dess blivit ett av Europas mest mångnationella länder, och i det avseendet mer liknar forna kolonialmakter som Storbritannien och Frankrike än grannländer som Finland eller Danmark.

Det krävs nya intellektuella verktyg för att greppa denna nya verklighet. Och knappast någon har gjort mer för att introducera dem än Jeff Werner, sedan tjugo år en av de svenska pionjärerna inom så kallade kritiska vithetsstudier. Nu har han sammanställt några viktiga perspektiv i boken "Kritvit?" – tänkt som kurslitteratur men också mer allmänt som en ingång till fältet som sådant.

Det är en bok som dristigt spänner över allt från Parthenontemplet till tv:s testbild i sina exempel på hur vitheten cementerats som ett tecken för överordning, tills den slutligen framstår så naturlig att ingen märker den.

Vithet, i den här optiken, är nämligen just det som inte syns, det som likt Medelnsvenssons smälter in i den bakgrund där avvikarna avtecknar sig. Men denna egenskapslösa vithet är förstas högst skenbar och visar sig vid närmare eftersyn bara delvis ha med hudfärgen att göra. Precis lika mycket handlar om sociala och kulturella koder: för svensk del framför allt om sekularism, om måttlighet och – smått paradoxalt – om tolerans och anti-rasism.

Vithetsforskningen som dis-

Bror Hjorth, "Hoppet", polykrom trärelief, cirka 1940.

ciplin har hämtat både metoder och terminologi från USA, något som lyser igenom i de fyrkantiga amerikanismer ("passera som", "familjegöra") som delvis fläckar även dessa texter. Lite onödigt, eftersom Werners ärende just är att visa hur den vita svenska självbild den vuxit fram med sina helt egna attribut och kuriositeter.

Att exempelvis Bror Hjorth fick utstå spott och spe för sina "semiotiska" Kristusbilder kände jag till. Men inte visste jag att Anders Zorn 1911 åtog sig uppdraget att blondera det äldsta kända porträttet av Gustav Vasa, eftersom det ansågs för svartmuskigt. Eller att svenskar i USA från början inte sågs som vita. Enligt Benjamin Franklin var det bara engelsmän och tyska sachsare som kvalade in i denna exklusiva kategori.

Jag läser häpen, alltmot förundrad över de intellektuella piruetter som exekverats för att ge ett sken av rättvisa åt den koloniala, sedermera postkoloniala ordningen och dess orättvisor. Så länge de består lär rasismen göra det, oavsett hur många statyer man välter eller hur representationen i media ser ut. Men att fästa blicken på det osynliga är också en motståndshandling. Läs denna fascinerande bok.

Dan Jönsson
kultur@dn.se

Foto: Studentlitteratur

Foto: Studentlitteratur

